

PREOTULU ROMANU.

Diuaru basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.



Escelenti'a S'a Preasantítulu Domnu Dr. Joanu Vancea de Butés'a, actualulu Archiepiscopu si Metropolitu gr. cat. de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu, s'a nascutu in 18. Maiu 1820. in comun'a Vasiadu comitatulu Bihorului, din parinti economi. — Tatalu seu Georgiu erá unu barbatu desceptu, binevedutu si stimatu de toti locuitorii acelei comune, pentru ace'a cá pre nobilu l'au si alesu de primariu ala nobililoru locali, precum se numiá atunci „hodnogiu,” si de curatoru primariu la baserica; ér' mam'a s'a Flórea n. Nistoru erá o femeia plina de cele mai frumóse virtuti, pentru ace'a prea bunulu D.-dieu i-a lungitu firulu vietiei pâna la celea mai adênci betranetie. A repausatu in Blasiu la anulu 1872. si se afla inmormentata in cemeteriulu basericeii parochiale, unde fiulu seu prea iubit u i-a redicatu unu monumêntu frumosu cu inscriptiunea:

Aci

Dórme in Domnulu

FLORIAN'A VANCEA n. NISTORU

Mam'a Metropolitului Joanu.

Nascuta la anulu 1792. si mórtá in 1872.

Dupa denumirea fiului seu de Metropolitu veni cu dinsulu la Blasiu, unde in scurtu tempu a câscigatu iubirea si

stim'a tuturoru, si in specialu orfanii si veduvele afláu alinare si mangaiere prin ajutoriulu, bun'a primire si consolare a multu iubitei si neuitatei mame, pre carea acum o deplângu cu totii.

Ér' ce'a ce privesce originea Familiei Vancea, e de insemnatu, cumca e de origine nobila si-si are léganulu in comun'a Butés'a ce se afla in Chioru. Se dîce, cà unulu dintre stramosii acestei familie, prin meritele s'ale militare, a câscigatu diploma nobilitara dela unulu dintre principii de atunci, si de aci si predicatulu „de Butés'a.“

Dupa o alta versiune, acésta familia nobila si-are léganulu in comun'a Vancesci din Maramuresiu, de unde mai tardîu s'a mutat in Chioru. Alt'cum si in diplomele nobililoru romani din Apsi'a, intre altele in donatiunea regelui Sigismundu dela anulu 1406, inca se face amentire despre Vancu fiulu lui Slavonu si despre Vancea si Alesandru, fii lui Vladu.

Atât'a despre originea acestei familie nobile.

¶ Ér' cu privire la viéti'a celui mai illustru membru alu acestei familie, dupa datele ce ni-amu potutu câscigá, insemnamu urmatóriale:

Tenerulu Joanu, care precum amu vediutu, s'a nascutu in comun'a Vasiadu la anulu 1820, in anii prunciei fû crescutu in cas'a parintiésca in fric'a lui D.-dieu. Avêndu acestu unicu fundamentu solidu, si pre lînga ace'a dotatu cu celea mai escelinte insusîri spirituale a câscigatu in scurtu tempu iubirea tuturoru invetiatoriloru, profesoriloru si mai mariloru sei.

Studiele s'ale si-le-a inceputu in Oradea mare, — terminându cu succesu eminente scólele normale, fû primitu in Seminariulu tinerimei gr. catolice din Oradea mare, si ast'felin apoi terminà cu celu mai stralucitu succesu atâtu clasele gimnasiale, câtu si studiulu filosofiei. Urmându apoi vocatiunei si aplicarei s'ale din copilaria, s'a dedicatu s. statu alu preotiei. S. Teologia o absolvà la universitatea din Vien'a, unde asemenea escelà intre toti colegii sei, atâtu prin portarea s'a de modelu, câtu si prin progresulu aretatu in sciintiele teologice.

Dupa terminarea s. teologíá, si anume in 10. Augustu 1845. se ordinà de preotu celibe. Functionà cá si cancelistu



Dr. JOANU VANCEA de BUTÉS'A.

in officiulu diecesanu, dupa ace'a cá si capelanu in Macòu ; dar' aici nu petrecú multu, deórece Episcopulu de atunci, Erdéli, cunoscându-i escelentele facultati lu-tramise éra la Vien'a, cá se faca doctoratulu din s. Teologia, ce'a ce a si facutu in cursu de 2¹/₂ ani éra cu celu mai stralucitu succesu.

Dupa ce s'a reintorsu dela Vien'a, a fostu aplicatu cá oficialu diecesanu si cá profesor preparandiale, si cev'a mai tardiu cá secretariu episcopescu. In acésta calitate functiona pâna la 1855, cându apoi din considerare fačia de meritele câscigate prin labórea si cunoscintiele s'ale, la propunerea Episcopului fù denumitu de canonicu in Capitlulu episcopescu gr. catolicu din Oradea-mare.

In calitatea acést'a de Consiliariu episcopescu si cá Inspector de scóle diecesanu continuà a lucrà cu unu zelu si mai mare spre binele si promovarea diecesei de Oradea-mare. Aperá si ajutá cu consiliale s'ale parintiesci pre cei orfani si miseri, pentru ace'a si lasà dupa sine o suvenire placuta si plina de recunoscintia ; ér' prea bunulu D.-diu lu-resplatí pentru tóte redicându-lu la o trépta si mai inalta.

Dupa mórtea primului Episcopu dela Gherl'a Alexi, in 5. Iuliu 1865 acestu barbatu infrumsetiatu cu o scientia si eruditiune inalta si cu atatea virtuti stralucite fù denumitu de Episcopu alu tenerei diecese de Gherl'a.

In acésta demnitate noua fù preconisatu in 25. septembrie a aceluia-si anu decatra Sanctitatea S'a Pontificele Piu alu IX ; ér' in 3 Decembre apoi fù consacratu de Episcopulu de atunci alu Oradei mari Josifu Papp Szilágyi de Ilyésfalva. In 28. Ianuariu 1866, se intronisà in Scaunulu Episcopiei din Gherl'a inaintea Capitlului, a Vicariloru foranei, a protopopiloru si a clerului diecesanu, representatu prin deputatii sei.

Ajunsu in fruntea acestei diecese tenere si inca nu deplinu organizate, a trebuitu se lucre multu diu'a si nóptea. Spre scopulu acést'a cu voia tare si doru fierbinte de a face totu posibilulu pentru scump'a s'a baserica si iubit'a s'a turma, a si continuatu cu unu adevveratu zelu apostolicu visitatiunile canonice incepute de antecesorulu seu. In totu loculu, pre unde a potutu numai merge, a predicatu, si in tóte parochiele cá unu adevveratu apostolu a visitatu basericele si

scólele, a indemnatu pre preoti la impleñirea conscientioasa a, chiemarei lor sublime, a luminatu si intaritu poporul prin cuventarile s'ale cele instructive si inaltiatórie de anima, fiendu si oratore escelente.

Abia 3 ani si 3 luni a statu in fruntea acestei diecese tenere si cu tóte acestea a contribuitu fórté multu la promovarea si inflorirea ei. Pentru-ca intre alte multe merite câscigate cá Episcopu alu Gherlei, cestui prea demnu Archiereu trebue se-i multiemimu: fondarea tipografiei diecesane; esoperarea unei dotatiuni de 14.000 floreni la anu pentru seminariulu teologicu diecesanu; apacizarea subventiunei anuale de 10.000 floreni din fondulu religionaru pentru dotarea parochieloru din Selagiu. Mai departe totu sub intielépt'a s'a guvernare s'a pusu basa la infintiarea unei scóle romane centrale in Gherl'a, esoperându pre sém'a acelei'a obligatiunile împrumutului nationale pâna la 20.000 floreni; a esoperatu subventiunea de 1000 fl. pentru scól'a romana gr. cat. din Lapusiulu Ungurescu; a esoperatu din Fondulu religionaru 17.224 floreni pentru edificarea — unei biserice in Simleulu Silvanei, precum si salariulu capelanalu in Simleu si augmentulu de 105 floreni la salariulu Vicariului din Simleu. Mai incolo a esoperatu si unu postu de catechetu la institutulu corectoriu din Gherl'a, dotatu cu unu salariu anualu de 920 floreni v. a. Dupa ace'a a organisatu administratiunea averiloru basericesci si scolastice din diecesa si a edatu primulu schematismu diecesanu.

Totu acestui Episcopu de modelu avemu de a-i multiemí sî esoperarea intrebuñtiarei veniteloru intercalarie. in suma de 16.161 floreni dati pentru augmentarea fondului veduveloru sî orfaniloru de preoti.

Din acestea si alte multe flori neperitórie se compune coron'a meritelor si faptelor s'ale depuse pre altariulu bisericei din dieces'a cea tenera a Gherlei in tempulu celu scurtu de 3 ani si 3 luni câtu a fostu Conducatoriulu ei. Cumcă cu câta prudentia pastorală si-a condusu turm'a s'a si cu ce zelu apostolicu si-a impleñitu misiunea de Archiereu, ne potemu convinge si din distinctiunile prea inalte, ce le-a primitu dela Sanctitatea S'a Summulu Pontifice Piu alu IX., care, in semnu de recunoscintia si pentru a-i dá unu

impulsu si mai mare de a pasi cu ace'a-si constantia pre calea inceputa, i-conferi la anul 1868 titlulu de „Conte Romanu“ si 'lu numi de „Prelatu domesticu“ si „Asistente la Tronulu Pontificiu.“

Totu pentru meritele s'ale câscigate cá Episcopu alu Gherlei, acestu Archiereu erudit si activu, dupa mórtea Metropolitului Siolutiu, in Sinodulu electoralu tienutu in 11 Augustu 1868 in catedral'a din Blasiu, a fostu alesu de Metropoliu pentru Archidieces'a gr. cat. de Alb'a-Julia si Fagarasiu.

In acést'a demnitate noua venindu la Blasiu in 3 Aprile 1869, in 11 Aprile acelui-asi ann, in present'i'a Episcopului de Lugosiu Dr. Alesandru Dobra, cá delegatu Pontificiu, se si intronisà in baseric'a catedrala din Blasiu

Totu in acestu anu apoi Majestatea S'a Imperatulu si Regele nostru apostolicu Franciscu Josifu I. 'lu-denumi de Consilieriu intimu de statu.

Cu credentia neclatita in D.-dieu si in venitoriulu basericei si turmei s'ale, a ocupatu scaunulu metropolitanu, a luat asupr'a-si conducerea naiei lui incredintiate. Numai decâtu a si inceputu a studiá tóte relatiunile din Archidieces'a s'a. Ma, pentru cá se-si câscige informatiuni câtu mai esacte, n'a pregetatu indata la inceputu, cu zelulu apostolicu innascutu Escelentiei S'ale, a face visitatiuni canonice mai antaiu in parochiele din giurulu residentiei metropolitane, ér' dupa ace'a si in locuri mai departate. Cu tóta ocasiunea si in speziale cu ocasiunea visitatiuniloru S'ale canonice a aretatu celu mai viu interesu fačia de baserica si scóla; prin invetiaturile s'ale a confirmatu in credentia pre cei debili, a ajutat pre cei miseri si a indemnatu la fapte de binefacere pre cei avuti, premergându-le cu esemplu.

Indata dupa ocuparea Scaunului metropolitanu a tienutu si unu Sinodu diecesanu, — ce nu se mai tienuse acum de multu. Ér in Novembre 1869, la chiamarea Supremului Pastoriu basericescu, a mersu la Rom'a spre a luá parte la Conciliulu ecumenicu celebratu in Vaticanu. Aci inca, cá in totu loculu, a reprezentatu cu demnitate baseric'a nóstra gr. catolica româna, prin ce apoi si-a eluptatu si o mai mare stima si recunoscintia nu numai inaintea credentiosi-

loru si connationaliloru sei, ci chiaru si inaintea toturoru parentiloru Conciliului, precum si inaintea presei europene.

Dupa terminarea acestui conciliu, in 30 Juniu 1879. s'a reintorsu la residenti'a s'a, unde a continuatu cu unu zelu si mai mare oper'a inceputa, lucrându diu'a si nóptea singuru numai spre binele s. mame baserice si a scumpei nóstre natiuni.

Escelenti'a S'a a inlocuitu intre altele si administratiunea diecesana cea atâtu de primitiva pâna aci cu un'a prompta si mai correspundietória temporiloru moderne.

A lucratu cu unu zelu neobositu pentru inflorirea scóleloru nóstre confesionale, ma potemu dîce cumcâ istori'a adevărata a scóleloru nóstre poporale se incepe numai sub Escelenti'a S'a prea bunulu nostru Metropolitu.

Spre scopulu acestu-a, adeca pentru regularea causeroru scolastice a tienutu la anulu 1873 o adunare, la care au luat parte si mai multi barbati laici; dupa ace'a a facutu mai multe fonduri scolastice pentru scólele gr. catolice române de prin locuri mai espuse pericului; ér' la fondulu soclasticu archi-diecesanu a concursu cu 6000 floreni v. a.

In anulu 1875 tienù éra o adunare mixta in cause beneficiali. — Ér' pentru organisarea deplina a provinciei metropolitane a convocat si tienutu dóue Sinode provinciale, unulu la anulu 1872, ér' alu doilea la anulu 1882.

Déca luamu in considerare meritoría tóte folósele, ce le-a adusu Escelenti'a S'a basericei si causei scolastice in genere, prin Sinódele si adunarile mentiunate, atunci cu totu dreptulu potemu dîce si constatá pe deplinu, cumcâ sub intielépt'a guvernare a acestui Prelatu român ineztratu cu o sciintia profunda, voia tenera si anima buna, s'a inceputu epoc'a a trei'a a renascerei nóstre basericesci.

Éta ce dîce Escelenti'a S'a in cuventarea S'a inaugurala tienuta in 5 Maiu 1872 la deschiderea primului Sinodu provincialu:

„Cea de antaia di epocala a fostu diu'a de 5 Septembre 1700, diu'a cea marétia, diu'a sacra a mantuirei produsa de Spiritulu Santu, in carea antenatii nostri in frunte cuprea fericitulu Archi-Episcopu si Metropolitu Atanasiu I. primindu sant'a unire cu Santulu Scaunu apostolicu

alu Romei, s'a reintorsn in sinulu dulcei mame comune a s. baserice catolice, — dela carea numai vitregimea timpuriloru i-a fostu instrainatu, cu seclii mai tardiu dupa asiedierea in aceste tienuturi departate de vetrele strabune.“

„Adou'a di epocala in vieti'a nostra basericésca este diu'a de 28/16 Octobré 1855, cá diu'a reactivarei acestei Metropolie venerande, — carea reactivare o puse ér asi in drep-turile ei antice de autonomia deplina, cu unic'a dependentia dela S. Scaunu Apostolicu.“ s. a.

„Dar' diu'a a trei'a, care asemenea e chiamata se fia epocala, ce e diu'a de astadi cá diu'a incoarei Sinodului provincialu I., spre organisarea acestei Metropolitii. Loru nu nu li s'a concesu, ci fú reservatu noue, cá se ni se dé si noue ocaziune si terenu de a ne impleni si aci cu demni-tate misiunea sublima, ce ni s'a facutu de a corespunde chiamarei nóstre sacre de dupa asceptarea comuna, ce ne privesce din tóte partile si de a meritá de acésta institu-tiune sacra, singurul paladiu alu vietii nóstre spirituale.“ s. a.

Zelului si activitatii Prea santitului nostru Archiereu si Metropolitu actuale avemu se multiemimu si ace'a, ca astadi avemu coadunati in Actele si Decretele primului Si-nodu provincialu cei mai de frunte Artikli de credintia, — ce o-au marturisu si parintii nostri totu-de-a-un'a, — cá o norma precisata in modu sistematicu si dedusa cu aparatu scientificu; si ca totu unadata avému Codice basericescu elucratu de dupa canónele, ce eráu in viétia si in usu in Baseric'a greco-catolica primeva in carea Antenatii nostri si-au operatu mantuirea sufletelor.

Esclentiei S'ale Prea santitului nostru Metropolitu avemu se-i multiemimu asiadara, cà astadi noi preotii avemu unu Codice aprobatu de Auctoritatea basericésca suprema, dupa care ne potemu conformá in tóte lucrarile nóstre pre terenulu vietii atâtu private, câtu si publice basericesci.

Totu Esclenti'a S'a Prea Santitulu nostru Metropolitu actualu a conchiamatu si alu II.-lea Sinodu provincialu la anulu 1872, cu scopu de a continuá oper'a salutaria a re-gularei si organisarei Provinciei metropolitane. In acestu Conciliu s'au publicatu Actele si Decretele Sinodului pro-vincialu primu; apoi intre altele s'a stabilitu: procedur'a

observânda în cauzele matrimoniale și basericesci civile și criminale; apoi s'au discutat mai multe cauze, atât cu referinția la cultur'a poporului, și la interesele vitale ale basericei noastre; s'au adus statute referitoare la administrarea bunurilor basericesci și scolastice. Totu în 1882. s'a ținut și unu Sinodu Archi-diecesanu, în cauze mai vârtosu scolastice.

Afara de ace'a Escelenti'a S'a prea santitul nostru Metropolitu actualu, că unulu care a statu totu-de-a-un'a la culmea misiunei s'ale, nici cându n'a suferitu vre-unu amestec cu strainu în administratiunea Provinciei s'ale, ci totu-de-a-un'a a remustratu cu barbatia în contr'a toturor pretenșiunilor nedrepte, ce i s'au facutu. — Asemenea a luat parte și la mai multe desbateri dietali în cas'a de susu din diet'a Ungariei, aperiandu și aci că în totu locul cu resoluțiune și demnitate baseric'a și poporul nostru.

Éta pre scurtu ce a facutu și cumu a știutu Archiereulu nostru erudit se ne apere caus'a noastră și se suplenesca cu zelulu și prin activitatea s'a o lacuna multu sântită cu deosebire în aceste timpuri atât de grele.

Astadi avemu Codice propriu, avemu inviatiunile celea mai de lipsa, și toate acestea avemu se le multiemimu laboriosului și neobositului nostru Archiereu. la a carui'a inițiativa și indemnă s'au facutu toate acestea.

Mai departe sub auspiciile și la impulsulu acestui Archiereu de modelu s'au tipăritu cu litere latine: Liturgia-riulu, Apostoleriulu, Achatisteriulu s. a.; ma s'au luat măsurile necesare, conformu inviatiunilor primite dela S. Scaunu Apostolicu, pentru edarea cu litere latine și textu emendatu a toturor cartilor rituale, cari încă nu sunt edate cu litere latine

Sub acestu barbatu iubitoriu de științia s'au reorganizatu și provăditu după recerintiele moderne Tipografi'a seminariala, procurandu-se o presă repede, o mulțime de litere de toate speciile, precum și masinariile necesare pentru compactoria. Asia încâtă potemu dice, cumcă astadi Tipografi'a seminariului gr. cat din Blasiu, în ce'a ce privesce produsele ei tipografice, întrece nu numai tipografiile române din Ardealu, ci chiar și pre celea străine.

Totu sub Escelenti'a S'a actualulu nostru Metropolitu s'a inceputu a se edá totu la cinci ani: „Schematismulu Clerului Archi-Diecesanu;“ dupa ace'a „Foi'a basericésca“ si „Foi'a scolastica.“

Totu la impulsulu si indemnulu acestui Pastoriu erudit, s'au edatu si tiparitu mai multe opuri teologice si cărți scolastice, pre cari tóte, in butulu multelu s'ale ocupatiuni oficióse, le-a revedintu cu o pacientia rara si cu multa placere, ajutându pre auctori atátu spiritualminte cu parintiescile si intieleptele s'ale consilia, cátu si materialmente, cá ast'feliu se-i indenne la lucru si se le recompenseze ostenél'a.

Prin acést'a apoi de o parte a contribuitu Escelenti'a S'a Archi-Episcopulu si Metropolitulu nostru fórté multu la promovarea instructiunei preste totu, si a literaturii române in specia, — ér' de alta parte a prestatu tinerimei române studióse dela tóte Institutele unu mare ajutoriu. De óre-ce, precându pâna aci abia eráu câte 2—3 manuale tiparite, ér' cele-alalte trebuia se si-le scrie fiecare elevu seau se invetie din nesce manuale scrise pline de erori, — pre atunci astadi, ce'a ce cu bucuria trebue se constatamu, in urm'a parintiesciloru mesuri, consilii si ajutórie spirituale si materiale a Prea-santie S'ale actualului Metropolitu si acésta lipsa multu sântita inca s'a suplenitu, tiparindu-se manuale de tóta speci'a pre spesele Tipografiei seminariale si dându-se auctoriloru onorarie correspundietórie.

Mai departe totu Escelenti'a S'a a redicatu salariale profesoriloru dela 500 la 800 fl. v. a. si le-a sistemisatu.

Dupa ace'a din propri'a s'a casseta a cumperatu totu spre scopuri filantropice dominiulu dela Betlen-Sanmiclausiu, a carui'a pretiu pâna astadi s'a urcatu la 85.000 fl. adeca optudieci si cinci de mfi floreni v. a.

Afara de acestea, cá unu adeveratu Parinte alu miseriloru in continuu ajuta si cresce in curtea s'a mai multi tineri, studenti miseri si dà ajutórie mai multoru universitari români.

ÉR' pentru-cá clerulu ténereu se-si póta cu atátu mai bine implení sublim'a s'a chiamare esindu in vini'a Domnului a dispusu si demandatu, cá clerului teneru pre lînga studiile teologice se i-se propuna si cunoscintie din: „Medicin'a

pastorală, „Dreptulu civilu,” notiuni din „Pedagogia, Metodica si Didactica,” precum si „Economi'a rurala” (grădinaritul si stuparitul).

Totu sub Escelenti'a S'a actualulu Metropolitu s'a redicatu si alu treilea cursu pedagogicu si a douăa clasa de fetitie.

Mai departe s'a reactivatu si regulatu cunoscut'a si multu benefacatori'a Fondatiune de pane (facuta sub Episcopii de pia memoria Maioru si Bobu), carea s'a fostu subtrasu sub antecesorulu Escelentiei S'ale. Afara de ace'a, că unu mare patronu alu scólei, voindu si dorindu din anima a imbunatatí câtu mai repede invetiamentulu poporalu, a facutu primulu pasiu pentru ajutorarea factoriloru mai necesari, a invetiatoriloru nostri, dispunendu că de ací înainte se se impartasiésca si elevii Institutului preparandiale din beneficiulu de pâne. — Acestei dispusetiuni generóse si prea intielepte a Escelentiei S'ale avemu se multiemimu si ace'a că astadi scól'a nóstra primesce in fie-care anu invetiatori mai bine pregatiti si cualificati.

Totu sub Escelenti'a S'a s'a renovatu castelulu metropolitanu, tóte casele capitularia, precum si baseric'a catedrala, carea s'au coloratu fórt frumusu. Dupa ace'a a ajutatu cu sume considerabile mai multe baserici serace din Archi-Dieceasa; apoi s'a decisu, că in venitoriu se nu se mai edifice nici o baserica in Archi-Dieceasa, pâna cându planulu impreuna cu preliminarulu de spese nu va fi aprobatu de Ordinariatulu metropolitanu.

Si in fine totu la indemnulu Escelentiei S'ale Prea santitului nostru Metropolitu s'a mai adausu la Seminariulu teologicu inca o aripa in fruntea piatiei, carea servesce că auditoriu pentru clerulu teneru.

Coron'a la tóte acestea inse a pusu-o prin fondarea Seminariului pentru tenerimea studiósă dela gimnasiulu din Blasiu. — Escelenti'a S'a Prea bunulu nostru Archiereu, Metropolitu si Parinte de una parte petrunsu de acelu adeveru eternu si neresturnaveru, cumcă numai vîrtutea, faptele celea bune si nobile suntu neperitórie; ér' de alta parte voindu si prin acést'a se ajute

basericeei si causei române, in 5 Augustu 1883. a pusu fundamentu grandiosului si multu impunatoriului Institutu din fruntea piatiei din Blasiu, ce pórtá inscriptiunea:

JOANNES VANCEA METROPOLITA

Scientiis et Pietati Juventutis Rom. Gr. Cath. 1884.

Acestu Seminaru multu doritu, acestu asilu binefacutoriu, a costatu 36000 fl. adeca trei-dieci si siése mii fl. v. a. cu ajustarea interna. Tóte s'au facutu din propri'a casseta a Escelentiei S'ale a marinimosului nostru Metropolitu si Parinte.

Atátu edificiulu in sine, câtu si arangiamântulu internu potu servi de modelu, si decoréza piati'a cea spaçioasa a Blasiului. (A se vedé pre pag. 112—113.)

Aici in acestu institutu, ce s'a deschisu in 1 Septembrie 1884. afla adapostu si primescu o adeverata crescere preste 80 de teneri români, veniti din tóte partile tierei, pentru sum'a de 100 floreni v. a. solvindi in 2—4 rate. Dar' acestu Seminaru are inca destinatiunea nobila de a deveni cu tîmpulu unu Asilu pentru studentii miseri si orfanii de profesori si preoti.

Câtu de binevenitu si multu asceptatu a fostu acestu Seminaru se vede si din numerulu concurentiloru din celea mai departe ângghiuri ale tierei, care in totu anulu incepîndu dela deschiderea lui chiar' de dóue ori e asia de mare de cum potu fi primiti si incuarterati.

Prin acésta fapta marétia Escelenti'a S'a Preasantitulu nostru Metropolitu actualu si-a implenit de o parte o dorintia vechia si o lipsa de multu sîmtita; deórece in Blasiu mai multu, cá ori si unde se sîmte mai tare lips'a de cuartere: ér' de alta parte prin edificarea acestui seminaru pentru junimea studiósá, si-a redicatu si unu monumentu eternu, neperitoriu in animele fiiloru sei, cari totu-de-a-un'a cu pietate 'si-voru aduce aminte in tóte rogatiunile loru, de acestu mare binefacutoriu alu loru si-voru pastrá cu scumpetate numele si binecuventá memori'a din generatiune in generatiune.

Puçinu dupa terminarea si deschiderea acestui seminaru multu doritu, Escelenti'a S'a Prea bunulu nostru Parinte, in Maiu 1885, a pusu fundamentu si a edificatu si alu

doilea monumentu nu mai puțin necesariu că Seminariulu tenerimei studiöse. Si acest'a este: Institutulu preparandiale si scólele normale din Blasiu.

Acestu institutu inca s'a facutu cea mai mare parte pre spesele Escelentiei S'ale, sacrificându éra din propri'a S'a cassetă 10.000 fl. adeca diece mii floreni v. a.

Prin redicarea acestui Institutu inca s'a implenit o lipsa multu sêmțita, inca dela infintiarea preparandiei din Blasiu. In anulu 1885 inse la indemnulu si din marinositatea Escelentiei S'ale Preasantitului nostru Archi-Episcopu si Metropolitu Dr. Joanu Vancea de Butés'a, si institutulu preparandiale, carele pâna aici eră ambulantu si aruncatu din unu edificiu intru altulu, si-a capetatu o localitate stabila si correspundietória in tóta privinti'a.

Totu unadata prin acestu edificiu s'a completatu sirulu edificiiloru din partea resariténa a pietiei Blasiului, ce'a ce î-i dà o înfașiare maiestetica. Toti caletorii si strainii chiar' afirma, cumca in Austro-Ungari'a întréga nicaire nu esista o localitate inca, unde tóte instituttele de investiamêntu se fia astu-feliu concentrate cum suntu in Blasiu.

Éra in anulu trecutulu 1886. Escelenti'a S'a un'a cu toti Illustrii Episcopi sufragani a caletoritu la Rom'a, la Santulu Scaunu Apostolicu in cause publico-ecclesiastice de ale Provinciei nóstre basericesci.

Acestea suntu pre scurtu faptele, meritele, vîrtutile; acestea suntu florile celea eterne si nevesceditórie, din cari se compune pâna in presinte coron'a guvernarei întiepte a Escelentiei s'ale Preasantitului si Prealuminatului nostru Archi-Episcopu si Metropolitu Dr. Joanu Vancea de Butés'a.

Multu bine a facutu acestu Archieru activu si zelosu s. baserice si gintei s'ale prea iubite, decându ocupa cu deplina demnitate Scaunulu Provinciei metropolitane gr. catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu!

Deci se rogamu cu totii pre prea bunulu D-dieu, că se-i lungesca firulu vietii, se-lu tiêna in midioloculu nostru inca multi, multi si fericiti ani, pentru că ast'feliu se-si póta realisá tóte dorintiele S'ale cele nobile, ce le are față de baserica, de credintiosii sei si față de poporulu seu multu iubit.

Joanu F. Negrutiu
profesoru.

DOMNEDIEESCĂ LITURGIA

A S.-LUI JOANU CHRYSOSTOMU.

— Studiu ritualu. —

7. Liturgi'a Catechumeniloru.

Dupacum s'a atinsu mai susu, s. Chrysostomu in cele mai multe conciumi ale s'ale a avutu inaintea s'a nu liturgi'a supr'anumita adi de dupa numele lui, neci ce'a a s. Vasiliu, ci cea nescurtata adeca a s. Jacobu s'eu cea din constitutiunile apostolice, carea, precum adi e dejă constatat, forméza isvorulu si originea toturoru liturgiiloru diferite câte s'au ramuritu la deosebitele baserice.

Acést'a mi-se paré cà s'ar' poté intari prin ace'a marturisire a s. Chrysostomu, unde, aducându inaintea credintiosiloru datin'a vigenta in baserica pre tîmpulu Apostoliloru despre nutrirea seraciloru, dîce: „*Dela acésta lege si consuetudine, acé'a datina admirabila s'a introdusu atunc. in baserica: fiindu adeca adunati toti credintiosii, dupa ascultarea invetiaturei, dupa rogatiuni, dupa impartasire cu mysteria, finindu-se liturgia (synaxulu) nu s'au dusu numai decátu acasa.*“ ¹⁾

Asia dara pre tîmpulu Apostoliloru s. liturgia ar' fi statu: 1. din invetiatura (cetiri si couciuni), 2. din rogatiuni (sub cari a-buna-séma se intielegu cele ale canonului incepédu dela liturgi'a credintiosiloru pâna la cuminecare) si 3. din impartasire cu s. cuminecatura.

Aceste parti generale le au de comunu tóte liturgiile, — si asia si liturgi'a s. Chrysostomu, precum se va vedé din cele ce urméza.

Liturgi'a s. Chrysostomu se incepe adi cu o ectenia numita „mare“, in carea, cá si intr'o rogatiune comuna plina de indurare, se face rogatiune pentru „tóta lumea“ — baserica — episcopu — imperatu, locuintia si satele — pentru buna liniscea aerului — pentru bolnavi — cei prinsi, — si apoi se invóca ajutoriulu lui Domnedieu si patronirea toturoru santiloru si a Preasantei Vergure Maria.

Si ce aflamu in acésta privintia la s. Chrysostomu?

¹⁾ Oportet esse haeres. 3. T. III. pag. 257.

E dreptu că de rogatiuni cu cuprinsulu ecteniei celei mare face amintire si s. Chrysostomu. Asia de es. nu numai in genere dîce că „*Apropiandu-ne* (ori luându parte la cultulu divin — accedentes) *mai antâiu multiomimu pentru tîta lumea si commoditatile comune. Pentru-că âesî binefacerile lui D.-dieu suntu comune, totusi si tu in comunu (impreuna cu toti ômenii) ai primitu mantuire,*“ ci apriatu amintesce rogatiunea pentru „episcopu,“ pentru ce-i ce suntu *acî si in totu loculu,*“ — pentru „comunitate“ — si „patronu“. ¹⁾ Elu amintesce despre rogatiunile pline de indurare, precum si despre ace'a că s'a dîsu „*Apera, mantuieste*“ s. c. l. ²⁾

Desî, dîcu că de atari rogatiuni consunatórie cu cele din ecteni'a prima, dîsa la inceputulu liturgiei, se face amintire la s. Chrysostomu, dara dupace chiar' acelu s. parinte cîndu vorbesce de atari rogatiuni (de obscur. prophet. II. 5. t. VI. p. 182) adauge că „*Sciu ce dîcu, cei ce suntu initiati in misteria, pentru-că rogatiunei catechumeniloru nu e ace'a permisu. de ôre ce nu a devenitu inca la ace'a libertate a vorbirei: pre voi inse ve îndemna celu ce servesce acelor'a (mysteria — adeca diaconulu) că se faceti rogatiuni pentru tîta lumea, pentru baserica . . . si pentru toti episcopii,*“ ³⁾ — urméza, că in liturgi'a catechumeniloru nu s'au facutu rogatiuni că si cele prescrise adi la inceputulu s. liturgie, prin urmare că ecteni'a prima numai mai târdîu s'a susceptu in asiediammentulu s. liturgie, ce'a-ce si prin ace'a se intaresce, că rogatiuni de indurare pentru lume, episcopu, imperatu, s. c. l. occuru pîna adi nu numai la oblatiune, respective dupa consacrare la diptyche, ci si in ecteni'a prima a liturgiei catechumeniloru, inainte de dimiteria acelor'a.

Despre *Intratulu celu micu* facutu cu s. *evangelia*, s. Chrysostomu nu face neci o amintire, — asemenea neci despre cantarea Intreitu-Santului — carea alt'cum e de

¹⁾ De prophet. obscur. II. 5. T. VI. 182; — In acta apost. XVIII 4, 5 T. IX. p. 147. Cfr. In epist. ad Timoth. Hom. VI. T. XI. p. 530 seq.

²⁾ Vidi Dominum. Hom. I. T. VI. p. 99.

³⁾ Cfr. Hom. II. in II. Cor. 8 T. X. p. 404., unde apriatu se dîce că numai inainte credintiosiloru se facu atari rogatiuni.

origine mai târzie — va fi dreptu ace'a se trecemu la partea prima si propria a liturgiei catechumeniloru, adeca la Invetiatur'a sêu doctrin'a sacra cuprinsa in cetiri si concione.

8. Cetiri sacre si predica.

Cetirei sacre la s. liturgie premergu nescari ceremonie. Anume: Archiereulu, sêu preotulu sub tempulu cetirei (dejá la Sante-Domnedieule) merge de siede in scaunulu celu de susu. — De aci, dupace mai antâiu diaconulu prin cuventele „Se luamu aminte“ ar' fi chiamatu pre toti la atentiune, Archiereulu dà pace, si asia se incepe cetirea.

Éta ce aflamu in acésta privintia la s. Chrysostomu

„*E comunu diaconulu acél'a — dîce elu — carele stà si eschiama „Se luamu aminte;“ si acést'a o repetéza desu. — Vócea acést'a e comuna a basericei, si neme nu grigiesce.... dupa ace'a lectorulu incepe propheti'a Isaiei.*“¹⁾

Éra in altu locu dîce: „*De ôre-ce cându se scóla lectorulu si dîce: Acést'a dîce Domnulu etc. si diaconulu stându cu demandarea liniscei astupa gur'a toturoru, acést'a o face nu cá se faca onóre lectorului, ci acelu'i'a care prin elu catra toti vorbesce.*“)

Asiadara Diaconulu chiamá pre cei de fația la atentiune chiar' asia cá astadi.

Fația de siedere in scaunulu celu de susu in care siedeá Archiereulu, s. Chrysostomu dîce: „*Nemic'a nu se póte asemená cu pacea. Pentru ace'a Parintele nu se suia mai iute in acestu scaunu, neci incepe a ne invetiá, pâna ce nu poftesce toturoru pace.*“³⁾ Si éراسi vorbindu despre episcopulu Flavianu dîce: „*Candu cu puçinu mai 'nainte de*

¹⁾ Communis est diaconus ille qui stat et clamat *Attendamus*: idque saepe repetit. Haec vox ecclesiae communis est, et nemo attendit.... deinde incipit lector prophetiam Isaiae.“ In acta Apost. Hom. XIX. T. IX. p. 156.

²⁾ Quando enim lector cum surrexerit dicit „Haec dicit Dominus etc. et stans diaconus silentio indicto omnibus os obstruit, non lectori honorem habens hoc facit, sed ei qui per illum cum omnibus loquitur.“ (Hom. 3. ep. II. ad Thess. n. 4. T. XI. p. 484.)

³⁾ In eos qui jejunant adv. Jud. III. 6. T. I. p. 870.

acést'a s'a suitu la acestu tribunalu sacru si vi-a poftitu vóue toturoru pace s. c. l.^a 1)

Se pare inse că înainte de cetire lectorulu mai 'nainte de ce ar' fi atinsu cu frica si cu reverintia cartea din carea avé se cetésca, mai in-ante se spelá pre mana. — Despre o atare spelare vorbesce s. Chrysostomu nu numai cându amintesce de punerea juramentului, ci si la cetire. Dîce adeca: „*De locu ne adunamu si spelamu mánile cându voimu se luamu cartea,*“ — apoi adauge: „*muierea de nu e invelita in semnul pietatei interne, de locu se invelisce, éra barbatulu de e cu capu acoperitu, descopere capulu.*“²⁾ Ací, ce e dreptu póte se fia vorba mai multu de cetíre privata din s. scripturi éra nu de cetíre in baserica, pentru-cá dóra in baserica barbatii nu eráu cu capete acoperite? Totusi indirectu s'ar' poté conchide, cá déca credintiosii la cetíre afora de baserica observáu atari ceremonie, a-buna séma cá si in baserica, adeca cá înainte de cetíre celu puçinu lectorulu se spelá pre mánì.

E lucru constatat, cá in vechime inceputulu propriu alu s. liturgie se faceá cu cetiri din Profeti. Pre tempulu s. Apostoli catra acést'a s'a mai adausu cetire din s. evangelia, carea este plinirea profetieloru.³⁾ Aceste dóue cetiri, cá m pîna cátra véculu alu 2-le formáu partea prima a s. liturgie. Ace'a inca e de insemnatu cá cetirile aceste din profetia si evangelia mai alesu in baserice coadunate din judeii intorsi la crestinismu erá in usu. — Acést'a si de acolo se cunósce cá Parintii Apostolici din véculu I si II-le numai de profetia si evangelia facu amintire, éra nu si de cetire din Apostoli.⁴⁾

Deórece cartile s. Apostoli au fostu indreptate catra crestinii intorsi din paganismu, si s. Apostolu Paulu chiar'

1) De S. Pentecoste Hom. I. n. 4. T. II. p. 458, Cfr. In Acta Ap. Hom. VIII. p. 3. T. IX. p. 76, — Ecloga de Confess. Hom. 46, T. VII. p. 894.

2) In Joan. Hom. 53. 3. T. VIII. pag. 295.

3) Cfr. Mohne l. c. p. 92.

4) Cfr. S. Ignatiu ep. ad Smyrn. c. 57; ad Philad. c. 5. Inst. marty. Apol. I. c. 23, 31, 32, 54, 59. Epist. ad Diognet.

a voșitu că acele se se cetésca în adunarea credincioșiloru:¹⁾ ast'feliu s'a facutu că cetirea din cartile s. Apostoli de catra acei creștini s'au susceputu între partile s. liturgie și încă așa câtu mai întâiu s'a cetitu profeti'a, acestei'a a urmatu cetire din cartile apostolice, și în urma s. evangelia.

Asiedimentulu acest'a a cetirei din cartile apostolice, chiar' pentru-că a fostu introdusa în bisericele coadunate din păgâni, a formatu óresicare-v'a deosebire caracteristica între liturgiile creștiniloru întorși din iudaismu și între cei întorși din paganismu.

Precum deja Tertulianu, s. Cyprianu, s. Augustinu, Ireneu și alții facu amintire de cetiri din s. scriptura asiediate la celebrarea s. liturgie (Cfr. Mohne l. c. p. 79, 86, 91), așa aflamu acést'a și la s. Chrysostomu. — Și nice că a potutu fi alt-cumu — de óre-ce tóte liturgiile, fie cele din Afric'a, ori cele din Spani'a, Franci'a, ori Orientu au acel'asiu isvoru originale.

S. Chrysostomu adeca nu numai că preste totu amintesce de cetiri acusiú din Profeti, acusiú din Apostoli, și din Evangeliu, ori de odata din Profeti și Apostoli,²⁾ ci de odata face amintire espresa de tóte trei cetiri adeca din Profeti, Apostoli și Evangeliu.

Acést'a credu că o insinua cându vorbindu de s. liturgia dîce: „*Pentru-că cându Profetii cînta psalmi, Apostolii cînta hymnuri, și Domnedieu vorbesce, noi ne*

¹⁾ Colos. IV. 16.

²⁾ În inscript. altaris (*lectio scripturae*) I, 2. T. III. p. 701; — În Joan. hom. 31 al 32, 5. T. VIII. p. 182 (*in medio nostrum stat per prophetas, per discipulos nos alloquens*); — În acta hom. 19, 5. T. IX. p. 156 (*prophetia*); — Hom. 29 în Gen. 2. T. IV. p. 262 (*divinae scripturae lectio*) Cfr. serm. IV. în Gen. 2. T. IV. p. 597; — Hom. 50 al. 51 în Math. 4, T. VII p. 507 (*vocem ejus audio loquentis per evangelistas*); Cfr. în Math. Hom. II. 7. T. VII. p. 24 (*angelorum Domini scripta legenda sunt*); Hom. 9 în Joan. T. VIII p. 77; — Hom. IV în II Thess. 4. T. XI. p. 485 (*e coelo quotidie venientes leguntur epistolae et prophetia*); Cfr. De mutat. nominum. IV. T. III p. 145 (*undique prophetae clamant, quando apostoli evangelium praedicant . . . undique prophetae concurrunt et apostoli.*) „Si esurient inimicus . . .“ 4. T. III. p. 178. Cfr. În Joan. Hom. 53. 3. T. VIII p. 296 (*saltem evangelia*).

distragemu amblându afara si ocupandu-ne cu sgomotele lucrurilor seculari."¹⁾)

Deci mai antaniu s'a cetitu din Profeti, apoi din Apostoli si in urma din Evangeliu, căci sub „Deo loquente“ se întielege ace'a.

De aceste trei cetiri mai face amintire si in alte locuri. Asia de es. dice: „*Cum enim videam collectas parum frequentari, prophetas contumelia affici, apostolos despici, patres contemni.*“ Cându adeca vedu că convenirile puțin se frequentéza, că Profetii se batjocorescu, Apostolii nu se бага in séma, éra Parentii se contemnéza.“ Ací dara mai antaniu se commemorédia Profetii, apoi Apostolii si in urma Parintii (séu evangelistii)²⁾)

„*Vóue inca se cuvine* — díce in altu locu — *a imbra-tiosia evangeli'a mantuirei, carea nu acuma mai antaniu s'a inceputu, ci e fundata in Profeti si edificata in Apostoli,*“³⁾) si éra si „*Marirea Unui-nascutu se póte vedé nu numai in evangelié, si in cuventele Apostolice, ci si in Profeti si in tóta legea cea vechia.*“⁴⁾) — Aceste trei cetiri se vedu a fire insinuate si indicate deja in epist. s. Paulu către Ephes. c. II. v. 20—22 si e cu potintia că pre bas'a acelor'a s'au introdusu si s'au desvoltatu si la s. liturgia.

Alt-cum, cumcă la s. liturgia s'au facutu mai multe de-cātu numai o sengura cetire, se cunósce si de acolo că s. Chrysostomu mai in totu loculu unde amentesce de cetire, totu in pluralu vorbesce că „litterae“ Dei „leges“ „scripta“ s. a.

Cetirile aceste din s. scripturi deja pre tempulu s. Chrysostomu au fostu acomodate obiectului serbatoriloru, respective tempului sacru alu anului basericescu. — Unde adeca tractéza despre caus'a acelei dispusetiuni basericesci că „Faptele santiloru Apost.“ sè se cetésca începédu din serbatórea Rusalieloru, díce: „*Precum adeca acele ce se referescu la cruce, in dñu'a crucii cetimu, la inviare asiderea, si in*

¹⁾ Nam Prophetis psallentibus, Apostolis hymnos canentibus, Deoque loquente foris vagamur et saecularium rerum tumultum in nos inducimus“ (In Math. Hom. 19. T. VII. p. 285.

²⁾ Sermo IV. de Anna. T. IV. p. 660 si 669.

³⁾ Hom. de legislat. T. VI. p. 397.

⁴⁾ Contra Anomoeos XI. T. I. p. 797.

fie-care serbatóre érase acele le facemu ce in acele s'au intemplatu."¹⁾

Astadi dupa, respective intre cetíre din Apostoli si Evangeliu se cânta ceva versiculu din psalmi (Aliluia s. a.). — S'ar' vedeá cá pre tîmpulu s. Chrysostomu inca a fostu asia. — Dîce de esemplu asia: „*Pentru ace'a si celu ce cetesce senguru vorbesce, — si acel'a care obtiene episcopatulul remane siediendu in tacere, — celu ce cânta psalmi, senguru cânta, si deca toti respundiendu resuna, vócea cá si dintr'o gura iese, si érase celu ce vorbesce càtra poporu, senguru vorbesce.*”²⁾

E dereptu cá acésta marturisire se póte aplicá si la alta parte a cultului divinu si nu numai la s. liturgia, cu atátu mai vîrtosu cá invetiatur'a sacra se tieneá si fora de celebrarea s. liturgia, câte odata desu de deminétia ori sér'a: dara dupa-ce in loculu mai susu citatu in óresi-careva ordu sistematicu mai antaniu se face amintire despre cetíre, apoi de cântarea psalmului, — de siederea Archiereului in scaunulu celu de susu sub tîmpulu cetírei (cá adi), apoi de invetiatura séu de predica: nu me indoiescu, cá s. Parintele Chrysostomu are inaintea ochiloru sei ordulu ceremonieloru asiediate cu ocasiunea cetiriloru sacre la s. liturgia.³⁾

E de insemnatu inca, cá sub cetírea s. scripture numai Archiereulu siedeá,⁴⁾ éra poporulu stá. Despre acést'a marturisesce s. Chrysostomu, cându dupa-ce mai antaniu ar' fi vorbitu despre luarea s. scripture in mani, dîce: „*de ací siediendu spre a ascultá, adese suspina, si condamna viét'a cea anteacta.*”⁵⁾ Despre starea poporului vedi Hom. 36. in I. Cor. 5. T. X. 313.)

1) „Nam quem admodum ea quae ad crucem pertinent, in die legimus crucis, et in resurrectione item, et in singulis festis, quae in singulis acciderunt iterum agimus.” (In princip. Actor. IV. 5. T. III. 105.)

2) Propterea et qui legit solus loquitur, et is qui episcopatum obtinet manet silentio sedens; et is qui psallit, solus psallit, et si omnes respondendo resouent, vox fertur tamquam ex uno ore, et qui ad populum verba facit solus loquitur.” (Hom. 36. in I. Cor. 6. T. XI. pag. 315.)

3) Façia de psalmi cfr. Mohné l. c p. 92, 97, 98.

4) Eccloga de Confess. pecc. Hom. 46. t. XII. p. 896

5) Hom. 53. in Joan. 2. T. VIII. p. 296.

Din citatulu de mai susu (Hom. 36. in I. Cor. 6,) se cunósce că dupace din gur'a toturoru ar' fi resunatu psalmulu, a urmatu *invetiatur'a* séu *conciunea* tienuta cătra poporu.

Mai inainte de inceperea conciunei, Archiereulu sie-diendu in scaunulu celu de susu a datu pace, la ce poporulu a respunsu „Si cu spiritulu teu.“¹⁾

Despre acést'a marturisesce S. Chrysost. dîcîndu: „*Éta de nou ve vestescu si cu vóce chiara strigu, neme se nu cugete a fî de josu: Voiu eschide si voiu oprî pre cei neascultatori, si pâna cîndu voiu siedé in acestu scaunu, nu voiú dá locu justificarei acelu'a.*“²⁾

Éra fația de respunsulu poporului adnóta: „*Atunci biseri'a a fostu ceriu, de óre-ce tóte le-a guvernatu Spiritulu sântu, carele a si mișcatu pre unulu fie-care dintre cei ce eráu prepusi primîndu inspirare dela D.-dieu. Dara acuma tiênemu numai simbólele si semnele acelorú dariuri Pentru ace'a cîndu începemu a dîce, poporulu respunde cu Spiritulu teu, aretîndu prin acést'a că de demultu asia au dîsu nu că si cum ar' fî fostu mișcati de întie-leptiunea s'a propria cí de catra Spiritulu.*“³⁾

Precum mai susu s'a amintitu, conciunea de regula erá impreunata cu celebrarea s. liturgie adeca de cîte ori se celebrá liturgia de-odata se tiênea si invetiatura. Am dîsu că de regula, căci ace'a inca sta, că conciune s'a tiênutu si. fora de a se fî celebratu s. liturgia, de esemplu: deminéti'a si sér'a, de alta data numai odata, alte-ori de 3 ori, séu numai totu a sieptea dî.

S'a intemplatú inse că s. Chrysostomu a tiênutu intr'o dî si de trei ori dupa olalta conciune.⁴⁾ — Dîlele s. Pareseme cu deosebire eráu destinate spre ace'a cá in acele mai desu sè se indemne poporulu credintiosu la viétia cuviósa. — De aci vedemu că s. Parinte in s. Pareseme

¹⁾ De s. pentecoste hom. I. n. 4. T. XI. p. 323. Cfr. T. XII. 894.

²⁾ Ecce iterum denuntio et clara voce clamo, nemo jocus esse putet: Excludam et arcebo non obtemperantes, et donec in hoc throno sedebo, nihil illius justificationibus praeferam.“ (In Acta Ap. VII. 3. T. IX. p. 76)

³⁾ Epist. I. ad Cor. Hom. 36. n. 4. T. X. p. 312.

⁴⁾ Epist. I. Cor. Hom. 36. n. 4. T. X. p. 310.

tóta dîu'a tieneá conciuine.¹⁾ — Asia si in septeman'a cea luminata, carea s'a tienutu cá si o serbatória. „Pentru ace'a tóta dîu'a se ve nutriti cu invetiatura continua: pentru ace'a in decursulu aloru 7 dîle ne adunamu, si ve punemu vóue mésa spirituala, cá cu lucrulu nostru se ve folositi de cuvêntari domnedieesci, cá pre voi tóta dîu'a se ve instruamtu si in contr'a diavolului se ve inarmamtu.

Pre tîmpulu s. Chrysostomu erá tare in datina cá pre concionatoriu 'lu aplaudáu. Datin'a acést'a desî o lauda s. Parinte atunci cându intr'ace'a se descopere iubirea lui D.-dieu ce locuiesce in animele credentiosiloru, ori se aréta ascultare si fervórea rogatiunei,²⁾ — dara decumv'a o atare aplandare a purcesu numai din oresi-careva motivu esternu de es. spre aretarea complacerei, ori spre ceva adulare a ambitiunei predicatoriului, — la acestu casu o combate si o respinge cá o datina infurisiata in baserica de dupa indatinarea din teatru.³⁾

Pentru-cá elu prin conciunile s'ale nu cêrca atari laude desierte lumesci, ci folosulu sufletescu alu ascultatoriloru sei. „Laud'a mea cea mai mare si aplaudarea mea suprema este — decumv'a cineva dela foradelegi se întórce spre vîrtute.“⁴⁾ — Séu cá „Laud'a vorbitoriului nu e aplausulu, ci zelulu si grigi'a ascultatoriloru intru eserciarea pietatei, — nu tumultulu excitatu pre tempulu cându se asculta conciuinea, ci studiulu si diliginti'a, carea in totu tîmpulu se aréta.“⁵⁾ Éra in altu locu dîce: „Asia dara cá taceti cându auditi, cu multu mai mare multiamita ve detorescu pentru tacere decátu pentru aplandare; pentru-cá aplausulu si laudele pre mene me facu mai stralucitu, dara tacerea acést'a pre voi ve face mai modesti.“⁶⁾

¹⁾ Cele 29 omilie in Genesi T. IV. p. 273. si in septeman'a cea mare incepe a 30-lea.

²⁾ Adv. Jud. I. T. I. p. 844, si 727.

³⁾ In Ozeam Hom. I, 2. T. I. p. 849. Cfr. in illud Vidi Dominum Hom. I, 2. T. VI. p. 99.

⁴⁾ Hom. 54. in Genei 2. T. IV. p. 472.

⁵⁾ Si esurierit inimicus tuus T. III. p. 174.

⁶⁾ Concio II. de Lazaro 2, T. I. p. 985.

Totu pre acel'asiu tîmpu s'a fostu incuibatu si ace'a datina rea cã multi dintre crestini abia cãtu se finise con-ciunea, numai de-cãtu parasiãu baseric'a neluandu parte la intrég'a liturgia. — Datin'a acést'a adese si de repetîte ori o combate s. Chrysostomu. — Dîce de esemplu intr'unu locu: „Cu totulu m'am superatu vediendu cã pâna cãndu con-servulu vorbesce nespusu de mare e studiulu, si alacritate suprema intru toti, indemnandu unulu pre altulu cã se remãna pâna in fine, cãndu inse e aprópe tîmpulu cã Christosu se se arete in mysteria, baseric'a remãne góla si desiérta Cãndu inse abia cãtu ati audítu, ve si de-partati, — ace'a a-buna-séma e semnulu, cã voi nemica din cele audíte ati susceputu intru animele vóstre.“¹⁾

(Va urmã)

Demnitatea si santieni'a sacrificiului eucharisticu.

— Invetiatur'a S.-tului Ioanu Chrysostomu.

(Fine)

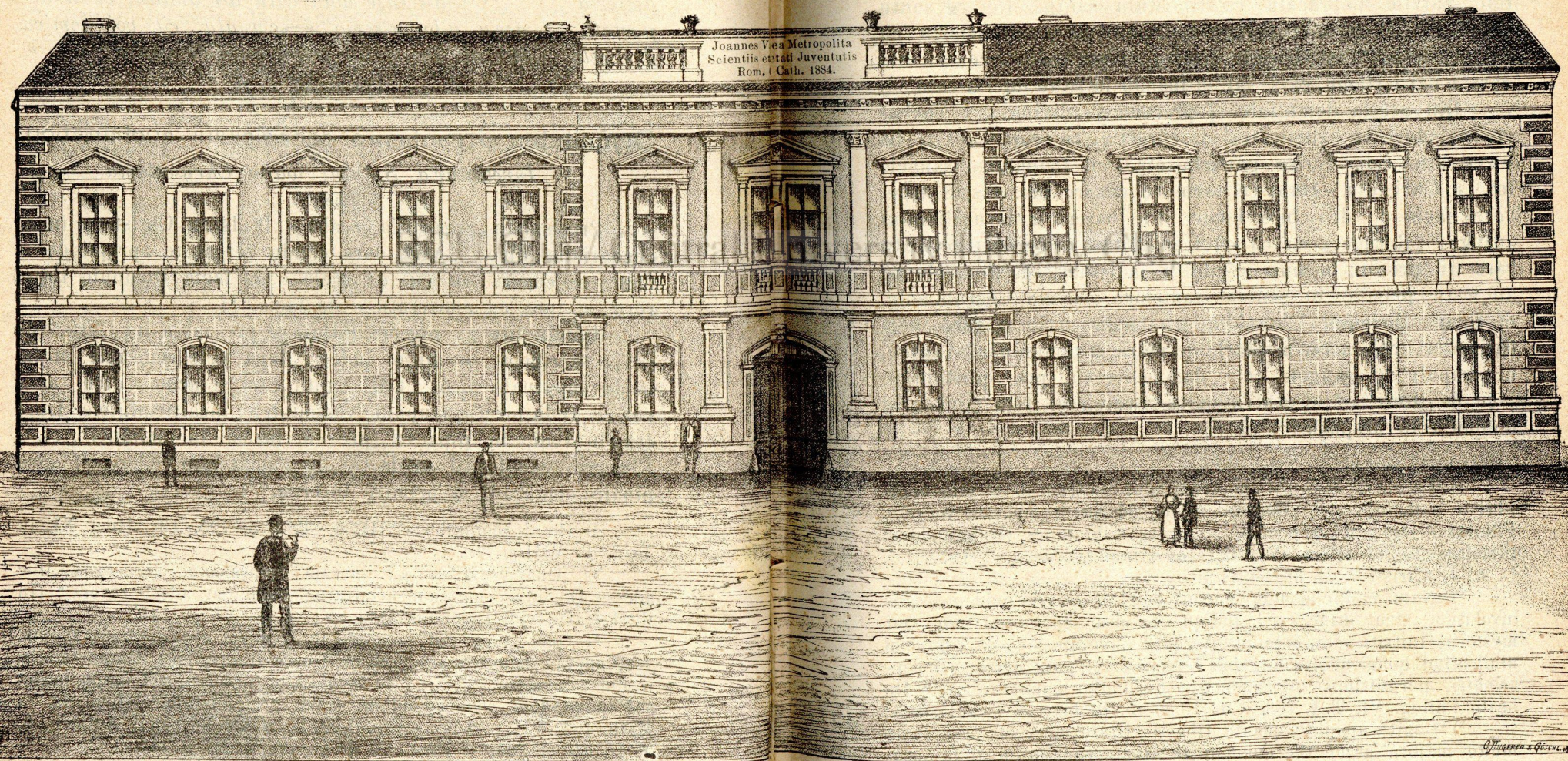
Precisãndu presentia reala a D. Isusu Christosu in s. eucharistia dîce: „Asia dara cãndu vei se te apropii de s. mеса, se cugeti (se scii) cã acolo e de fačia Domnulu totu-roru, si inca cu adeveratu e de fačia.“²⁾

Cãndu invétia pre credintiosi cã presentia lui Christosu in s. sacrificiu se nu-o judece dupa cele sensuale ci in modu spirituale dîce: „Cãti suntu cari si acuma dîcu, asiu voi se vedu form'a, trupulu, vestmintele, incaltiemintele Lui! éta 'lu vedi, 'lu pipaesci, pre elu insusi 'lu manãnci Elu pre sene insusi se dà tîe nu numai spre vedere, cí spre pipaire, mancare si primíre interna.“³⁾

¹⁾ De incomprehens. III. 6. T. I. p. 725. Cfr. Hom. XI. in Joan. T. VIII p. 78.

²⁾ „Quando igitur ad sacram mensam es accesusurus, illic adesse Dominum omnium arbitrare; siquidem adest revera.“ (In illud Isaiae vidi Dominum Hom. VI. 4. T. VI. p. 140.

³⁾ Quot sunt qui modo dicunt, vellem ejus formam, typum, vestimenta, calceamenta videre!? ecce illum vides, ipsum tangis, ipsum commedis . . . ipse se ipsum tibi dat non videndum modo, sed tangeudum, comedendum, intus accipiendum.“ (Hom. 82. in Math. 4. T. VII. p. 743. — Cfr. Hom. II. si XX. ad popul Antioch. 9. T. II. 46. si 206, — Hom. IX de poenit. T. II. p. 345.



CONVICTULU TENERIMEII ROMANE RECO-CATOLICE STUDIOSE IN BLASIU.
 (Vedi Biografi'a Esc. S' D. Joanu Vancea de Butés'a.)

Recugeta intru tene — îndemna pre credentiosi la s. impartasire cuvenintioasă — că precându numai pamentu si cenusia esti, primesci trupulu si sangele lui Christosu . . . cându D.-diu te chiama la mės'a s'a, si acolo î-ti pune inainte pre Fiiulu seu . . . tu cutezi inca că cu sgomotu si imbuldiela se vini la ospetarea ace'a spirituala.^{a 1)}

In conciuinea tienuta cu 5 dfile inainte de serbatorea Cratiunului, indemnandu pre credintiosi la pregatirea suflētēscă, dīce: „Acī inca se pune trupulu celu domnediescu, ce e dreptu nu infasiatu in scutece că si atunci, cī din tōte partile imbracatu cu Spiritulu santu. Cei ce suntu initiati in misteria, intielegu ce dīcu. Si magii nemicu au facutu, decātu l'au adoratū, ēra tīe, de vei venī cu conscientia curata î-ti iertamu, că se iāi, si luandu-lu se te duci a-casa.“^{a 2)}

Din acēsta demnitate si precelentia divina a s. eucharistie deduce la sanctitatea si curati'a cu care are se fia inzestratu celu ce se impartasiesce cu trupulu si sangele lui Is. Christosu. Dupa-ce vorbesce despre prēscrisele legei vechi facia de deosebite locuri din baseric'a Ierusalimului adauge: „Recugeta că cu cāta sanctitate ai se fīi inzestratu care ai primitu semue cu multu mai mari, decātu cele ce au fostu primite in santele santeloru. — Nu Cherubimulu, cī chiar' Domnulu Cherubimiloru locuiesce intru tene, neci (primesci) urn'a, mann'a, tablele de pētra, si toiagululu lui Aaronu, cī trupulu si sangele celu domnediescu, pre Spiritulu in locu de litere — si grati'a carea covērsiesce tōta mintea, si donulu celu nespusu.“^{a 3)}

¹⁾ Tecum reputa quod cum terra sis et cinis, corpus et sanguinem Christi summis Deo autem te ad suam mensam vocante, Filiumque suum ibi apponente tu mihi audes vociferando ac tumultuando ad spirituale illud convivium accedere.“ (In natal. D. n. J. Christi 7, II 361—370.)

²⁾ Nam et hic ponetur corpus dominicum, non quidem fasciis involutum sicut tunc, sed undique Spiritu sancto vestitum. Qui mysteriis initiati sunt, intelligunt, quae dicuntur. Ac magi quidem nihil aliud quam adorarunt, tibi vero, si cum pura accesseris conscientia, permittimus ut summas, et sumpto domum abeas.“ De beato Philog. VI, T. I. 753. Cfr. Hom. 85. in Joan. 3. T. VIII. 463;

³⁾ Cogita apud te quanta tibi sanctitate opus sit, qui signa multo majora acceperis, quam quae sancta sanctorum tunc acce-

Spre întărirea credinței fideliloru despre presentia reală a lui Isusu Christosu în s. sacrificiu și despre sanctitatea aceluia, adăuge de multe ori și ratiunea acelor'a.

Țice de exemplu: „Si acumă e de față Christosu înfrumșetându mēs'a: nu omu e acelu care face că cele propuse (daruri) sē se prefacă în trupulu și sangele lui Christosu. Preotulu stă numai că o figură și offerēza cererile, dară darulu și puterea lui Domnedieu e, care efectuesce tōte. Acest'a e trupulu meu . . . Țice (Math. 26.) acestu cuvēntu transforma cele propuse.“¹⁾

Țra într'altu locu unde Țice că prin împartasirea corpulu lui Christosu ne facemu corpulu Lui, adăuge: „Cu fie-care credentiosu se împreună prin acestu mysteriu, și pre cari i-a născutu prin sene însuși înutresce, neci î-i dă altui'a: prin ce 'ți probēza că a primitu trupulu teu . . . Lucrurie aceste nu suntu de a se atribui vertutei omenesci. Acelu care înace'a cena acestea le-a facutu, și acumă operēza. Noi avemu ordulu ministriloru: dară celu ce acele le santiesce și le transmuta este Elu însuși.“²⁾

Macar-că s. parintele Chrysostomu marturisesce că la plinirea sacrificiului altariului Spiritulu santu se atrage atâtă prin cetiri și rogatiuni sacre, cari înca suntu jertfe, câtă și prin imnurile cele sante, și că aceste tōte au putere salutară; dară essenti'a și caracterulu propriu alu sacrificiului

perint. Neque enim Cherubim, sed ipsorum Cherubim dominum habes inhabitantem, neque urnam, manna, tabulas lapideas et virgam Aaron, sed corpus et sanguinem dominicum et Spiritum pro littera, et gratiam quae superat omnem cogitationem, et donum inenarabile.“ Expos. in Psal. 133. T. V. p. 386.

¹⁾ Adest et nunc Christus mensam exornans: neque enim homo est is qui facit ut proposita corpus et sanguis Christi efficiantur. Figuram tantum implens stat sacerdos et supplicationem offert, gratia autem et virtus Dei est quae omnia efficit. Hoc est corpus meum inquit (Math. 26. 26.) — Hoc verbum proposita transformat.“ De prodit. Judae Hom. I și II. 380, 385.

²⁾ Cuique enim fidei per hoc mysterium se conjungit, et quos genuit, per se nutrit neque alii tradit: hocque tibi modo probat, se carnem accepisse tuam . . . Non sunt humanae virtutis haec opera. Is qui tu in illa coena, haec confecit, et nunc etiam operatur. Nos ministrorum habemus ordinem: qui vero illa sanctificat et transmutat, ipse est.“ Hom. 82. in Math. 5. T. VII. p. 744.

eucharisticu nu-lu pune neci in cetiri si cântari, neci in rogatiuni séu s. impartasire, ci in oblatiunea sacrificiale.

Cându de esemplu demonstra folosulu rogatiunei comune plinita in baserica éta ce dîce: „Nu numai ómenii dîcu ace'a vóce, ci angerii se inchina Domnului, éra archangelii se róga, avendu spre acelu scopu tîmpu acomodatu, adeca oblatiunea favoritória loru. Si precum omenii portându ramuri de olive s'au indatinatu a mișcă pre regi si prin acelu arbore li aducu aminte indurarea: asia tiênu atunci si angerii, in locu de ramuri de olive, corpulu Domnului, rogându-se Acelui'a pentru omenime, cá si cum ar' dîce: Pentru acesti'a ne rogámu, pre carii mai in-ainte asia i-ai iubit, încátu sufletulu ti-ai pusu pentru ei, — pentru ei chiamamu noi indurarea t'a, pentru carii tu ti-ai versatu sangele teu; pentru acei'a ne rogamu pentru cari ti-ai sacrificatu acestu trupu.“¹⁾

Asiadara, dupa s. Chrysostomu, precum angerii in ceriu aducu Domnului rogatiuni si oresi-cumv'a sacrifica: asia sacrifica si preotulu pre altariu, de óre-ce preotînea desî se plinesce pre pamêntu dara se tiene de class'a orduriloru ceresci, căci nu omu neci angeru ori archangelu séu vr'o alta potere creata, ci insusi Mangaitoriulu a asediatu acelu officiu, carele a si facutu cá acei in trupu (preotii) se represente ministeriulu angeriloru.²⁾

Ministrulu sacrificiului eucharisticu e preotulu, dara proprie nu e elu, ci Domnulu nostru Is. Christosu acest'a e jertfa, si jertfitoriu, căci in modu realu e de făcia in s. eucharistia aducându-se pre sene sînguru Tatalui cerescu invocându indurare pentru toti.

¹⁾ Non homines solum horrendam illam emittunt vocem, sed et angeli ante Dominum procumbunt, archangeli precantur; habent tempus illud idoneum oblationem sibi faventem. Ac quemadmodum homines excissis olearum ramis reges movere solent, illaque arbore ad clementiae ipsos memoriam revocant: sic et angeli tunc temporis pro olearum ramis ipsum corpus dominicum protendentes, pro humana natura Dominum rogant, ac si dicerent: Pro his supplicamus, quos tu praeveniens ita diligere dignatus es, ut animam tuam traderes, pro his supplicationes fundimus, pro quibus tu sanguinem effudisti; pro his rogamus, pro quibus hoc corpus immolasti.“ (De incomprehens. III. 7. T. I. p. 726.)

²⁾ De sacerdot. l. III. 4. T. I. p. 641.

În fați'a acestor'a, cu dreptu cuvântu a potutu se eschiame, se marturisésca acelu s. Parinte că sacrificiulu altariului asia e de înaltu, santu si infricosiatu, asia e de admirabilu si nespusu de pretiosu, încâtu „angerii vediendu-lu se cutremura, neci cutéza fără temere a-lu privi pentru foculu de acolo emanente,“¹⁾ a potutu cu admirare se dîca: De voi dîce că a întinsu ceriulu si paméntulu, a versatu marea, a tramesu profeti si angeri, nemica voin dice asemenea acestui lucru. De óre-ce acest'a e capulu tuturor bunatátiloru, că nu a crutiatu pre Fîiulu seu numai că se mantuésca pre servii cei instrainati.“²⁾

Prestanti'a si puterea acést'a negraită a sacrificiului l'a indemnatu că óresi-cumv'a se faca asemenea între ceriu — baseric'a triumfanta — si între baseric'a militanta, dîcîndu asia: „Ací acestu mysteriu paméntulu î-ti face ceriu. Deschide dara portîle ceriului si cauta; séu ce e mai multu nu ale ceriului, cí a ceriului ceriurilor, si atunci vei vedé ce'a ce s'a dîsu. Pentru-că ce acolo e celu mai pretiosu: acést'a î-ti voin aretá jacîndu pre pamentu. Precum în cele regesci ce'a ce între tóte e celu mai preainaltu, nu suntu murii, neci acoperisiulu de auru, cí trupulu regiescu siedîndu în tronu: asia si în ceriu corpulu celu regescu. Dara acest'a î-ti este iertatu se-lu vedi pre paméntu. Nu-ti voin aretá adeca pre angeri, neci pre archangeli, nu ceriurile si ceriulu ceriurilor, cí pre insusi Domnulu acestor'a. — Vedi cum privesci pre paméntu la acel'a care este celu mai pretiosu între tóte. Nu numai 'lu vedi, cí 'lu pipaesci; nu numai 'lu pipaesci, cí 'lu manânci, si dupa primire a-casa te duci.“³⁾

J. BOROSIU.

¹⁾ Hom. 85 in Math. 5. T. VII. p. 743.

²⁾ Hom. 50 in Math. 3. T. VII. p. 508.

³⁾ Hic enim tibi terram coelum facit hoc mysterium. Aperi ergo coeli portas et perspice; imo potius non coeli, sed coeli celorum, et tunc videbis illud quod dictum est. Quod enim illic omnium pretiosissimum est; hoc tibi in terra jacens monstrabo. Sicut enim in regia, quod omnium magnificentissimum est, non muri sunt, non tectum aureum, sed regium corpus in solio sedens: sic et in coelis

Din istori'a despartîrei bisericeii orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

Dupa mórtea lui Constantinu cei trei fii ai sei au convenitu la Sirmiu si au impartîtu imperiulu. Constante si Constantinu au luat apusul, Constantiu orientulu. Sub domni'a acestui'a arianii au ajunsu la predominire. Indata s'a tiénutu unu sinodu, in care Paulu a fostu depusu si Eusebiu din Nicomedi'a, care acum a dóu'a óra si-a schimbatu episcopatulul — in contra canónelor, — a devenitu episcopulu capitalei. Paulu a fostu tramisu legatu in lantiu la Singar'a in Mesopotami'a. Ast-feliu pre scaunulu constantinopolitanu siedeá celu mai puternicu representante a arianismului, precându catolicii erân lipsiti de capulu loru. Aici se si vede cum a devenitu episcopi'a Bizantiului tiénuta nisuiutieleru egoistice, cum ambláu prelatii intriganti se vina in apropiarea curtii, si cum prin portarea loru mânáu ei însisi ap'a pre mór'a despotismului mirenescu in afacerile bisericesci, care despotismu si-a aflatu vétra permanenta in Constantinopolu.¹⁾ Eusebiu cá episcopu a capitalei a repetîtu nerusínatele acusari in contr'a lui Athanasiu, care sub scutulu lui Constante s'a fostu reintorsu in Alexandri'a si a adansu invinuiuri nóue lînga cele vechi. Elu l'a acusat si la pontificele Juliu si la imperatulu din apusu. Pontificele a aflatu pre Athanasiu nevinovatu, inse Eusebianii au pretinsu convocarea unui sinodu. Mai multu de 40 episcopi se adunara in Alexandri'a si tramisera o adresa câtra toti episcopii lumei, in care protestara in contr'a sinodului convocat de Constantin M. la Tyru.

„Cu ce dreptu se póte numí unu conciliu o adunare presidata de unu officialu de curte, in care au fostu de

regium corpus. Sed hoc nunc tibi licet in terra videre. Non enim angelos, non archangelos, non coelos et coelos coelorum sed ipsum tibi horum Dominum ostendo. Vidistine quomodo id, quod omnium pretiosissimum est, in terra respicias, neque vides tantum, sed et tangis; nec tangis tantum, sed etiam commedis, et eo accepto domum reverteris.“ Hom. 24 in I Cor. T. X. p. 205.

¹⁾ Cfr. Hergenröther l. c. pag. 311.

fația gendarmi, în care soldatii au fostu în locu de diaconi în care a vorbitu comisariulu imperatescu, ér' episcopii au tacutu, în care pre oponenti i-ar' fí ajunsu mórtea ori exiliulu " Ast-feliu dîsera episcopii în adres'a loru. '

Pontificele voindu a procede dupa legile basericesci a provocatu ambe partidele se vîna la Rom'a. Athanasiu a mersu, Eusebieniî inse, desí au cerutu ei conciliulu, nu s'au dusu, temêndu-se că acolo va reusî reu caus'a, nepotêndu-i aপর Constantiu. În locu de-a merge la Rom'a au tiênutu sinodu în Antiochia la 339, în care au depusu pre Athanasiu pre bas'a unui canonu, care atunci s'a plâsnuitu si care dîce cum-câ unu episcopu depusu prin sinodu nu pôte se-si ocupe scaunulu decâtu éra pre bas'a unui conclusu sinodalu.

De episcopu în Alexandri'a în loculu lui Atanasiu au alesu pre unu Gregoriu, omu rabiatu, care a fostu introdusu cu potere armata si a facutu o multîme de crudîmi mai alesu fația de calugari.

Sinodulu convocatu de pontificele s'a tiênutu la a. 342 în Rom'a. Athanasiu a fostu dechiaratu de nevinovatu si primitu în comuniunea basericésca.

În acestu anu morî si Eusebiu marele aperatoriu a arianiloru ne avêndu fericirea a se bucurá indelungu de demnitatea atâtu de oftata.

Catolicii au adusu pre Paulu în scaunulu seu, inse arianii s'au grupatu éra prelânga Macedoniû. Lucrulu veni pâna la versare de sânge. Constantiu érá în Antiochi'a unde se pregateá de resbelu în contr'a Persiloru. Audîndu de turburarile din capitala impuse generalului Hermogen se restabilésca liniscea si se exileze pre Paulu. Partid'a acestui'a inse s'a resolutu se intîmpine forti'a cu fortia si dându generalulu ordinu se scôta cu puterea pre episcopu din baserica, partid'a lui a navalitu asupr'a ostasîloru, a urmaritu pre generalu pâna la locuinti'a s'a, cas'a a aprinsu-o pre elu l'a ucisu si corpulu l'au trasu pre strade pâna la mare.

Imperatulul s'a aprinsu de mânie, veni în capitala se pedepsésca poporulu rebelu. Pre Paulu l'a alungatu, cetatea a pedepsitu-o cu bani si a sistatu spendarea de bucate, concésa

de tatalu seu. Pre Macedoniu nu l'a aprobatu, pentru-cà a primitu alegerea fără aprobarea s'a si este impreuna vinovatu la tumultu, totusi i-a concesu se remâna in Constantinopolu si se aiba baseric'a in care a fostu alesu.

Paulu mai târdu s'a reintorsu éra din esiliu la turm'a s'a. Constantiu inse a ordinaru prefectului pretorialu Filipu se-lu aresteze, éra pre Macedoniu se-lu introduca serbatoresce in baserica. Prefectulu prin inviolatiune a pusu mân'a pre Paulu, l'a tramisu in patri'a s'a la Tesalonic'a, éra pre Macedoniu l'a introdusu in baserica.¹⁾

Imperatulu apusanu Constante erá protectorulu catoliciloru. Elu s'a interesatu de reintroducerea lui Athanasiv in scaunulu seu si a mișcatu pre fratele seu se mijlocésca tiênerea unui conciliu generalu.

Conciliulu s'a tiênutu la Sardic'a in Daci'a, fiindu ace'a cetate asediata intre ambe imperiele. Trei intrebari aveá de deslegatu conciliulu: a) restabilirea credintiei, b) cercetarea causei aloru doi episcopi depusi de Eusebiu, c) plânsorile in contr'a Arianiloru.

La conciliu au participatu cam 100 episcopi apusani si 70 orientali.²⁾ Dupa Theodoretu au fostu 250, dupa Socrate 300, dupa Sozomenu 300 din apusu si 76 din orientu.³⁾

Fiindu-cà episcopii apuseni n'au voitu a se desface de comuniunea cu Athanasiu si soții lui, orientalii au parasitu cetatea si s'au dusu la Filipopolu in Traci'a, unde au tiênutu adunare separati de parintii din Sardic'a. Conciliulu a cercetatu de nou caus'a lui Athanasiu si a amiciloru sei si i-a dechiaratu de nevinovati. Eusebianii inse si-au resbunatu prin ace'a, cà au persecutatu pre ortodoxi.

Dupa conciliulu dela Sardic'a unde, prin canónele III, IV si VII, s'a stabilitu dreptulu de apelare la Rom'a contr'a sentintiei ori-cârui episcopu, care alt-mintrea erá de multu in usu si prin care s'a redicatu unu muru de aperare in contr'a persecutiuniloru prin sínódele ariane, imperatulu Constante a induplecatu pre fratele seu Constantiu se suspinda ordinatiunile cele aspre emanate in contr'a ortodoxiloru

¹⁾ Hergenröther l. c. pag. 11 si 12. ²⁾ Ritter l. c. pag. 102.

³⁾ Wouters, l. c. pag. 205.

se primésca conclusele dela Sardic'a si se concéda lui Athanasiu a se reintórce in Scaunulu seu la Alexandri'a.

Cându a venit Athanasiu in Alexandri'a murisè Gregoriu, elu au fostu primitu cu bucurie si chiar' doi episcopi ariani au trecut in partea lui Athanasiu. Lucrurile inse s'au schimbatu pentru-cà fiendu ucisu Constante, protectorulu catoliciloru, si devenindu intregu imperiulu sub Constantiu, Eusebianii au potutu lucrá éra dupa placu. Mai ântâiu au depusu in sinodulu din Sirmiu pre episcopulu acestei cetâti Fotinu. Dela Sirmiu s'au dusu Eusebianii sub conducerea aloru doi episcopi si anume alui: Ursaci delà Lingidunu, cetate a Mesiei, si alui Valente episcopulu Mursei, din Panoni'a, in Gali'a unde se aflá imperatulu si l'au induplecatu se pretinda cá toti episcopii se condamne pre Athanasiu cá pre unu omu neliniscitu si cerbicosu. Pontificele Liberiu, succesorulu lui Iuliu, cá se incungiure esecutarea acestui mandatu, a rogatu, pre imperatulu se convóce unu conciliu la Aquilei'a si a datu ordinu legatiloru sei se nu se dimita la nimicu inainte de ce se voru condemná invetiaturile lui Ariu. Sinodulu s'a concesu si s'a tiênutu inse la Arelatu (354). Imperatulu a pretinsu condemnarea lui Athanasiu. Episcopii n'au fostu de parerea imperatului, inse amenintiati de elu, s'au plecatu, si insusi legatulu pontificalu a subscrisu condemnarea. Sênguru episcopulu din August'a Treiviriloru Paulinu s'a opusu cu statornicie, pentru care a fostu exilatu in Frigi'a, unde a moritu de fóme. Pontificele Liberiu covinsu de ortodocsi'a si nevinovati'a lui Athanasiu a convocatu de nou sinodu la Milanu, a cărui resultatu a fostu si mai reu. La trei sute episcopi apuseni si câti-va orientali au participatu la sinodu, inse n'au potutu decide nemica dupa convingerea loru. Legatulu pontificalu, diaconulu Hilariu, a fostu sbiciuitu, mai multi episcopi au fosu exilati intre cari pontificele Liberiu si betrânulu Hosiu din Cosdub'a numitu si Athanasiu apusanulu. Provocându-se episcopii la canóne strigá imperatulu punêndu mân'a pre sabie: „Voi'a mea este canonu ast'-feliu asculta episcopii siriani faceti si voi cá ei, séu veti fi exilati cá Athanasiu.“ Mai târdiu Hosiu fiindu debilitatu a subscrisu unu simbolu facutu in sinodulu dela Sirmiu in 357, in care s'a pronunciatu

arianismulu pre fația. Dupa ace'a i-a parutu reu si inainte de mórte a anatemisatu invetiatur'a ariana.

In scaunulu episcopescu din Alexandri'a s'a pusu unu Georgiu din Capadoci'a, omu mai avaru si mai pofitoriu de sânge cá Gregoriu. Cu potere armata a fostu introdusu in baserica. Athanasiu abia a avutu tîmpu se fuga in desvitu la monachi. Alexandri'a devení teatrulu crudímloru.

In Constantinopolu Macedoniu a persecutatu pre catolici, le-a luat averile si basericele. Constantiu a voitu se aduca si in apusu arianismulu la predomnire si cu deosebire se cáscege pre pontifice pentru condemnarea lui Athanasiu. Confusiunea cresceá, tirani'a se inmultíá si persecutiunea nu aveá capetu. Inse in mijloculu persecutiuniloru crescù in Orientu cá si in Occidentu numerulu martiriloru si chiar' in capitala s'a sustiênutu mic'a dar' curagiós'a partida alui Paulu in lupta continua in contr'a lui Macedoniu.

Acest'a cá si Eusebiu nu s'a bucuratu multu de demnitatea de episcopu alu capitalei, stramutându fàra concesiunea imperatului osamintele lui Constantin M. din baseric'a apostoliloru s'a facutu unu tumultu sângerosu in cetate. Atátu pentru stramutarea câtu si pentru tumultulu causatu s'a indignatu imperatulu si nu l'a mai protegiatu. In 360 a fostu acusat in sinodulu din Constantinopolu cu mai multe crime si depusu. A cincia óra a trebuitu acum se fuga din Constantinopolu. Unu nou reume si-a cascigatu cá capu a asia numitiloru Macedonieni séu Pneutomachi. Numele lui inse dispare din istoria. Elu din invidia contr'a catoliciloru si a arianiloru a combatutu dogm'a despre Spiritulu sântu dechiarându cumcá Spiritulu sântu nu este persóna domnedieesca cá Tatalu si Fíiulu, ci numai cea de ântâia creatura a Fíiului.



Predica la santîre de baserica.

„Câtu de infricosiatu este loculu acest'a. Nu este aici alt'a, decâtu cas'a lui D.-dieu si pôrt'a ceriului.

(C. Facerei c. 28 v. 17.)

Aceste cuvinte le dîsè odinióra patriarchulu Jacobu in uimirea s'a. Cându adeca dînsulu, gonitu de mâni'a fratelui seu Esau — erá ratacindu prin pustîa. Intr'o nópte ostenitu de cale — asiediându-si capulu pe o pétra adormí sub ceriulu liberu. Dar' D.-dieu, carele e minunatu in lucrurile sale, pentru de a tinde curagiu lui Jacobu, carele erá cuprinsu de frica, precumu si spre a nutrí increderea si statornici'a lui, lu-invrednici' in nóptea acést'a de o visinne extra-ordinaria. Vediéndu Jacobu in visu o scara intinsa pàna la ceriu si ângerii suindu-se si coborindu-se pre ace'a, vediéndu chiar' si pre D.-dieu, ma audîndu cu urechile sale promisiunile de fericire si binecuvîntare, ce i le făcù acel'a — trasaltà din somnu dîcîndu: „Câtu de infricosiatu este loculu acest'a. Nu este aici alt'a, de câtu cas'a lui D.-dieu si pôrt'a ceriului!“ Pentru ce numí Jacobu loculu acest'a: infricosiatu? — pentru ce i dîse: cas'a lui D.-dieu si pôrt'a ceriului? De siguru, nu pentru ace'a cà-ci dóra densulu nu sciá cà D.-dieu pretutindenea e de fația, nu pentru acést'a, ci cà-ci D.-dieu si-descoperí marirea sa mai invederatu in loculu acest'a, ací si-reversà mai de prisositu binecuvîntarea s'a, ací fú Jacobu petrunsu mai tare de presenti'a lui D.-dieu. Iub. m. asiá se recere se pricepemu si noi esistinti'a lui D.-dieu in basericele nóstre! Nu cà dóra densulu nu s'ar' aflá de fația pre totu loculu; nu, ci cà-ci densului asiá i-a beneplacutu cá aici se-si arete séu se-si manifesteze mai invederatu marirea s'a divina, aici indatinédia densulu a-si reversá mai de prisositu darurile s'ale spre noi (Psalm. 5 si 64), aici vré densulu cá se-lu rogàmu mai vîrtosu. Dreptu ace'a la ori-care baserica se póte aplicá dîs'a de mai susu a patriarchului Jacobu: „Câtu de infricosiatu este loculu acest'a; nu este aici alt'a, decâtu cas'a lui D.-dieu si pôrt'a ceriului!“

Sum convinsu Iub. mei, cà si voi asiá credeti, cà-ci vedu bucuri'a generala de care trasalta adi animele vóstre a toturoru, cari — abstragîndu dela alti generosi benefacu-

tori — voi înși-ve mai multu v'ati ostenitu la redicarea acestui zidu frumosu, ce va se fia cea mai placuta suvenire de pietate la fii si stranepotii vostri. Deci bucurati-ve adi in Domnulu, cându pentru prim'a óra s'a vestitu cuvântulu lui Domnedieu in acestu locasiu santitu; si déca Zacheiu se sêmti fericitu odinióra din cauza cá Fíiulu lui D.-dieu petrecu puçinu in cas'a lui, cu câtu mai vêrtosu ve poteti sêmti fericiti, cu câtu mai vêrtosu ve poteti bucurá voi cându Fíiulu omenescu chiar' astadi si-a alesu baseric'a acést'a de locasiu alu seu, cá totu-de-a-un'a se fie cu voi! Deci cu ocasiunea dílei de adi mi-am propusu se vi aretu ce putere trebuie se dovediti in acésta santa casa a lui D.-dieu? De câte ori veti se ve înfaçisiasi aici, veti avé dóue detorintie, si anume: reverinti'a adênca si pietatea séu fric'a lui D.-dieu. Sunteti îndetorati cá aici: a) se ve portati cu reverintia adênca, cá-ci acésta baserica e cas'a lui D.-dieu, b) trebuie cá aici se ve rogati cu pietate séu cu fric'a lui D.-dieu, cá-ci acestu locasiu e casa de rogatiune. Aceste dóue voru fi obiectulu vorbirei mele de adi, — ve rogu se fiti cu luare aminte!

I.

Precum dísei mai susu, e dreptu Iub. mei! cá D.-dieu pretutindenea se afla de façia, si cum s'ar' díce tóta lumea e baseric'a Lui; fiinti'a Lui nemarginita strabate si âmple totu universulu, si ori unde amu voi se ne ascundemu dela façi'a Lui: séu la lumina, séu la întunerecu, séu in codri, séu de amu poté strabate si pâna in fundulu pamentului, in totu loculu D.-dieu este cu noi, cá-ci precumu díce Apostolulu popóreloru: „intr'ênsulu trâimu, intr'ênsulu ne mișcâmu si intr'ênsulu suntemu!“ „Traiesce Domnulu, in a cărui'a façi'a stáu!“ — díce profetulu. Cu tóte acestea trebuie se marturisimu cumucá dênsulu mai vêrtosu petrece si se afla in bisericele nóstre.

Acumu dela începutu D.-dieu si-a destinatu cutarev'a locuri, unde a voítu a-si contestá mai învederatu atotopotinti'a si bunatatea s'a, si unde a voítu a fi adoratu séu închinatu de câtra alesii sei in publicu si prin cultu esternu. In testamentulu vechiu asemenea locuri au fostu acelea, unde patriarchii temetori de D.-dieu si-au redicatu altarele

loru sub ceriulu liberu, la cari coadunându-se cu întregi familiile lor, au adusu jertfa lui D.-dieu. Pre tîmpulu cându fiii lui Israilu eráu caletorindu prin pustia, de unu asemenea locu a servitu sícriulu legei, despre carele a eschiamatu profetulu cu unu santu entusiasmu: „Éta locasiulu, unde D.-dieu locuesce între ómeni!“ Éra dupa-ce dînsii ajunsera stapênitorii Palestinei si s'a redicatu baseric'a din Jerusalimu, nu-li fû iertatu a jertfi intr'altu locu decâtu numai intru acést'a baserica. „Am despártitu si sântítu loculu acest'a, cá numele meu se fia acolo in eternu!“ a dísu D.-dieu càtra Solomonu imperatulu. Éta cum s'a dechiaratu D.-dieu acum in testamentulu vechiu cá va se fia de fačia in baseric'a sântíta. Deci densulu a si impusu strînsu cá poporulu se sè pórte cu reverintia adênce in acestu santu locu. Poporului nu i erá iertatu se între de câtu in foisiorulu primu si alu doile alu basericei, éra mai in launtru numai preotului pre carele erá rîndulu se aduca jertfa. D.-dieu a pedepsitu aspru ori-ce petare séu desonorare a acelei'a baserice. Fíii lui Aaronu — fiindu nesántíti au atîetiatu odinióra foculu la jertfa, dar' pre neasceptate fura consumati prin flacári. De alta-data unu imperatu luându cadelniti'a cu tamâia si cadelnitiându in baserica, D.-dieu l'a degradatu si i-a lúatu imperatí'a. Ma a esistatu si lege, cá totu cine ar' spurcá cas'a lui D.-dieu se fia ucisu cu petrii. Éta asiá a fostu acést'a acum si in testamentulu vechiu. Dar' ce e totu testamentulu vechiu fačia de celu nou, càrui'a noi suntemu pártasi? Totu testamentulu vechiu — dupa-cum díce si baseric'a nóstra — nu a fostu alt'a decâtu umbr'a legii nóue, nu a fostu alt'a decâtu promisiunea si tiêntirea la testamentulu nou. Dar' ce a fostu si baseric'a din Jerusalimu fačia de basericele nóstre, in cari se afla de fačia insusi domnulu nostru Is. Chr. cu tóta natur'a s'a domnedieésca si omenésca; deci nu trebue óre se ve portati cu cea mai adênce reverintia in acestu sântu locu, unde e de fačia insusi D.-dieulu vostru? Au nu déca cinev'a are de a merge si numai la cas'a vre-unui domnu mare, inadinsu si-pune in grigia cá se sè infaçiosiedie si se sè pórte câtu mai cuvenintiosu acolo? Dar' ori-ce pamenténu, fia acel'a ori-câtu de inaltiatu, ce este densulu fačia de D.-dieu?

Cu toate acestea — dorere — sunt multi crestini, cari de si nu potu nega ca in bisericele lor se afla de fata insu-si D-nul cerului si alu pamentului, totusi chiar' in cas'a-i propria 'lu desonoréza pre acest'a. Aci se subintielegu acei'a cari vorbescu si clevetescu séu facu glume in sant'a biserica, precumu si toti acei'a cari nu sunt cu fric'a lui D.-dieu si cu luare aminte la partile cultului d.-dieescu. Dar' unii ca acesti'a bine se-si bage de séma ca portarea lor necuvenintioasa va se-si aiba urmarile triste. Candu D.-dieu a condusu pre Ezechielu profetulu pana in foisorulu biserice din Ierusalimu, si i-a aretatu acestui'a portarea necuvenintioasa a celoru ce erau adunati acolo, a disu: „Fiiulu omului! vedi spurcatiunile ce le comite cas'a lui Israilu aici? Acest'a facu ei in faci'a mea, spurca locul meu santu, dar' nu voi petrece cu ei; me voi duce departe de la locul meu santu.... si candu voru striga cu viersu mare in urechile mele, nu-i voi asculta pre densii!“ (Ezech. c. 8.) Éta acest'a va fi urmare portarii scandalose a unor'a ca acesti'a! In tempulu de periclu voru se alerge la acestu santu locasiu, dar' nu voru gasi aici pre D.-dieu, si densulu nu i va asculta. Biserica e cas'a lui D.-dieu, deci aici trebuie se ve portati cu reverintia adenca, — dar' biserica totu-odata e si casa de rogatiuni, deci aveti detorintia ca aici se ve rogati cu pietate, séu cu fric'a lui D.-dieu, despre ce in partea:

II.

Ce e dreptu in totu locul ne potemu roga, ma si avemu detorintia ca pretotindenea se ne rogamu, ca-ci pre totindenea observamu intiepletiunea, bunatatea si provedinti'a lui D.-dieu. Asia d. e: candu vedeti soarele stralucindu pe venetarea cerului, carele incaldiesce si nutresce tiarinele vóstre, au nu trebuie se adorati pre Domnulu naturei — „de la carele asceptati se ve dee nutrementu la bunu tempu!“ Au nu e din darulu lui D.-dieu vieti'a, sanatatea si averea vóstra, cu unu cuventu: totu ce aveti? si ore nu trebuie ca pentru toate acestea se dati multiamita parintelui vostru crescu? Aci se referesce ace'a ce dice Apostolulu, ca: e de lipsa ca pretotindenea si necontentu se ne rogamu Cu toate acestea

in întielesulu propriu numai baseric'a se pôte numí de loculu rogatiunii. Acést'a santa casa, carea s'a santítu adi, nu s'a ziditu din altu scopu decâtu cá voi se ve coadunati aici in tempuri anumite spre adoratiunea lui D.-dieu, spre laud'a si marirea Lui, spre chiamarea Lui intru ajutoriu si spre impartasirea cu santele taine. Totu ce se intempla aici, atragându-ve de la cele pamentesci la cele ceresci, vi pôte inaltia sufletulu vostru la D.-dieu, si intru acést'a consista rogatiunea. Éta aici altariulu, pe carele se va aduce neconținutu jertf'a legi noué prin preotu. La privirea acestui altariu se ve aduceti aminte cá ómeni pecatosi sunteti, si cum-cá cá atari aveti lipsa de intrevenitoriu, carele se ve impace cu D.-dieu si se ve indemne spre iubire si multie-mita catra Rescumperatoriulu vostru, carele intru atát'a va iubit, in câtu si-a datu viét'i'a pentru voi! Éta altariulu, mész'a lui D.-dieu, carea e asternuta pentru toti. Acést'a mész'a se ve aduca aminte cá la D.-dieu nu este deosebire de persóne, deci si voi, cá fii unui'a si acelui'a-si parinte, se ve imbraşisiati cu iubire fratiész'a si se incungiurati ori-ce ura si vrajmasia. Éta loculu santu, unde baiatii vostri se voru curatí de pecatulu stramosiescu prin ap'a santului botezu, si voru se devina fii lui D.-dieu si mosceni imperatiei s'ale ceresci, — deci acestu santu locu se ve aduca aminte acelu nepretiu daru alu lui D.-dieu, prin carele si voi ati devenitu candv'a membrii bisericei lui Christosu, carea norocire nu au avutu mii si milióne de ómeni in lumea acést'a, dar' totu-odata se ve aduceti aminte si de legatur'a si promisiunea vóstra facuta lui D.-dieu in s. botezu, cá adeca: veti se ve lapedati de satan'a, de tóte lucrurile lui si de tóta truñ'a lui, cu unu cuventu cumcá veti se petreceti viét'ia crestinész'a. — Éta loculu s. unde veti se ve curatíti de pecatele vóstre prin s. taina a penitentiei, deci aduceti-ve aminte cá de nenumerate ori a-ti vatematu pre preabunulu vostru Parinte; nu uitati, cá acumu nu de multu a-ti promis cá veti se ve indreptati si nu veti se-lu vatemati mai multu!

Éta amvonulu, de pre carele veti se primiti atâtea invetiature salutare. Acestu amvonu se ve aduca aminte cá aveti detorintia de a ascultá cuventulu lui D.-dieu, ma nu

numai de a-lu ascultá, ci si de a-lu pazí acel'a! Éta giuru, impregiuru intempinamu aici mai multe icóne de ale santi-loru; si acesti santi au fostu ómeni cá noi, sí dènsii cá noi totu un'a si ace'a-si evangelia au marturisu, si densii cá noi, totu acelor'a-si daruri au fostu partasi, cu ace'a deosebire numai cà dènsii au urmatu mai cu credintia evangeliului, au pasitu pe urmele lui Isusu, si éta astadi suntu preamariti! La privirea acestoru icóne se ve rusínati óresicuv'a de acei'a pre cari i representá acesti'a, cà-ci dènsii intru atât'a v'au intrecutu, si cà si voi ati poté face mai multu de câtu ati facutu pâna acumu. Totu-odata icónele acestor'a se ve aduca aminte despre viéti'a loru santa si se ve indemne de a le urmá.

In acestu s. locu veti se observati mai multe ceremonie sante, cari tóte au scopulu de a ve manifestá atotupotintia si bunatatea lui D.-dieu, si de a ve indemná spre adoratiunea, laud'a si preamarirea aceluia. Deci fiti cu reverintia faća de acestea ceremonie, si din tóte acestea luati folosu spre mantuirea sufletului vostru. —

Din tóte acestea vediuramu dar' I. m! cum-cà in s. baserica trebue se ve portati cu profunda reverintia si cu pietate. Se nu uitati neci cându, cà acést'a e cas'a lui D.-dieu si casa de rogatiune! De câte ori veti se treceti pragulu acestui s. locasiu, lapedati de la voi tóta grigi'a lumésca, tóta poft'a trupésca si tóte placerile lumesci. La nemica alt'a nu cugetati aici, decátu la D.-dieu, cà-ci cine altulu ve póte ajutá in lipsele si necasulu vostru déca nu dènsulu? Noi cu totulul depindemu de la dènsulu, cu totu dreptulu se recere dara reverintia si pietatea nóstra aici. Neci intru unu locu nu e asia de primita adoratiunea nóstra cá si aici! Nicairi, intr'altu locu nu poteti gasí atât'a indemnu spre pietate cá si aici, deci se nu remaneti de la baserica sub pretestulu falsu cà si acasa ve poteti rogá, — ve poteti, dar' nu asia cá aici. Cine scie pâna cându veti mai avé tèmpu de a ve rogá? Póte preste puçinu coborindu in mormentu la stramosii vostri, nu veti mai poté cercetá acestu s. locu. Deci pâna ce inca sunteti in viétia, folositi-ve de ocaziune, veniti adese si cu reverintia aici, dati esemplu spre acést'a si prunciloru vostri, precumu si parintii vostri v'au datu

vóue. Asia veti poté sperá, cà precumu v'ati coadunatu adi in acestu locasiu alu lui D.-dieu facutu de mâni omenesci, — ast'feliu veti ajunge odinióra in locasiulu seu cerescu nefacutu de mâni omenesci! Aminu. Vasiliu Bdescu.



PECATELE CAPITALE.

— Sentintie escerpste din scrierile s. Joanu Chrysostomu.¹⁾

I. Avariti'a.

Avaru se numesce acel'a, care voiesce se aiba si se le iée cele ce suntu ale altui'a, si nu e indestulitu cu ale s'ale. (Expos in Psalm. IV, 2.)

Avariti'a este radecin'a tuturoru releloru . . . acést'a ne scóte de sub servitutea cea preafericita alui Christosu: nu poteti servi — díce — lui Domnedieu si mamonului; — ace'a demânda contrarie lui Christosu. Christosu adeva díce, dà celoru lipsiti; ace'a rapesce dela cei lipsiti. Christosu díce: celoru ce-ti facu strêmbatate si te vatema iérta; ace'a din contra, gatesce curse contr'a celoru ce nu te-a vatematu. Christosu díce, fii benevoitoriu si blându: ace'a din contra, cà se fii crudelu si inumanu si se nu bagi in neci o séma lacremile seraciloru. (Hom. 40 in Joanu. 4.)

Preceptele avaritiei suntu aceste: Cu cutezare si f ra neci una cauza cu fapte de rusíne incarca anim'a t'a, vatema pre D.-dieu nu dá nemica neci chiar' pre fire: ori tata, séu mama se fia, depune ori ce rusíne si stai in contr'a loru. . . . sacrifica-mi ómeni cari nu ti-au facutu injuria, si desí ai fi primitu binefacere, ucide, Érasi fii inimicu si asemenea unui vraşmasiu comunu âmbra in giuru opunendu-te lui Domnedieu si firei; aduna auru nu cá cu acel'a se te folosesci, ci cá se-lu pazesci si cu mai mare tortura se te muncésca Priveghéza, pre toti 'i suspicionéza, pre casnici si pre amici. . . . De vedi pre celu seracu perindu de fóme nu-i dá nemicu, ci de poti detrage-i chiar' si hain'a. Fii perjuriu, mintiesce, jóra, acusa, calumniéza . . . fii petulantu, nerusínatu, cutezatoriu, fàra amicitia, neimpacabilu, nesêmtótoriu, omoritoriu de parenti, mai multu fiéra selbatica decâtu omu. Cu acerbitate pestrece totu soiulu de sierpe, cu rapacitate pre totu lupulu, — selbateci'a firei acelui'a pestrece; si de ar' trebuí se víni la reutatea diavolului, nu recusá, nu recunósce binefacerea. —

Pre nemene asiu poté aretá se suferé atât'a, decâtu cum suferé cei cuprinsi de avaritia. Ce e mai greu decâtu a fire urgisitu de toti si pre toti a-i urí, cu nemene a traí in pace, neci cându a nu

¹⁾ Materialu potrivit pentru Predice pre Postulu mare,

fi satulu, totu-de-a-una a insetosiá, a se luptá cu lóme perpetua, si inca cu fóme mai grea decâtu cea comuna (trupésca)? a fi apesatu de doreri quotidiane, a nu avé neci cându anima liniscita, ci ne-încetatu a traí in nelinisce Avarii cându facu dobânda, de ar' cascigá averile toturoru, totusi nu sêmtu indestulare, de óre-ce totu mai multu poftescu, — éra déca pierdu numai unu obolu, se cugeta a fire mai pagubiti decâtu toti, cá si cum ar' pierde viétí'a. (Hom. 14 in Rom. 11.)

Déca vei esaminá mintea avariloru, pre acei'a nu-i vei mai chiamá numai fiére selbatice, ci si diavoli. Ei suntu plini de multa spurcatiune si ura in contr'a conserviloru, acolo nu este iubirea imperatiei (lui Domnedieu), nu fric'a geenei, nu reverinti'a ómeniloru, nu indurare nici compatimire, ci nerusinare, petulantia si desconsiderarea toturoru celoru venitórie; cuventele lui D.-dieu despre judecat'a din urma, aceloru li-se pare a fire fabule si amenintiarile (de pedépsa) rîsu. Asia este mintea celui avaru. (Hom. 9. in I Cor. 4.)

Celu avaru e in stare cá pre sene singuru se se vênda, si cá unu inimicu comunu alu toturoru âmbila in giuru parêndu-i rêu, pentru-ce pamêntulu in locu de spice, isvórele in locu de apa si muntii in locu de pietrii nu producú auru; se caiescu de sterilitate, intru promovarea binelui publicu retrasu fiindu tóta caus'a împiedeca de unde nu-i provine argintu, tóte le suferé numai se póta dobandí doi oboli. Pre toti in asemenea 'i uresce, pre seraci si pre cei avuti; pre cei seraci cá nu cumv'a se céra dela elu, pre cei avuti, cá nu posiede averile acelor'a. Pre toti 'i considera cá ar' posiede ce e alu lui; si cá unulu ce se sênte vatematu dela toti, in contr'a toturoru se indignéza, nu cunósce indestulare, nu scie de saturare, e celu mai miseru intre toti. (Hom. 80 in Math. 4. Hom. 28 in Math.)

Precum marea neci cându nu o vedi fâra valuri, asia neci anim'a avarului fâra grigia, superare, temere si turburare . . . Si precum vênturile cele vehemente si contrarie ajungêndu la marea cea liniscita turbura tóte din josu pâna susu, încâtu nêsipulu celu mai din fundulu marei se mesteca cu valurile cele de asupr'a, asia le conturba si avarulu tóte din josu pâna susu. Avarulu nu cunósce amicu: ce dícu amicu? neci pre Domnedieu nu-lu cunósce celu cuprinsu de avaritia. (Hom. 17 in I Tim.)

Avariti'a l'a facutu pre Jud'a sacrilegu si vëndiatoriu . . Acést'a a pierdutu pre Anani'a, a coruptu pre mai marii Jidoviloru . . . a introdusu multe resbele, a umplutu cu sânge càile, cu plânsu si cu gemete cetatile Acést'a a facutu cine necurate, mese spurcate si mâncari nederepte. (Hom. 80 in Math. — Hom. 65 in Joan.)

Midilóce contr'a avaritiei.

Cum vomu sterge flacar'a (avaritiei)? Déca vomu considerá câtu suntu de desierte si superflue avutiile: cà acele nu potu veni cu noi in cea-alalta viétia, cí ce e mai multu cà acele si aci ne parasescu, remanêndu aci, — de vomu recugetá cà multa avutíia este acolo (in ceriu) si de se voru compará aceste de aci cu cele de susu, — mai dejosu se vedu decátu chiar' imal'a; de vomu considerá cu câte primeşdie suntu acele impreunate, cà ne câsciga numai placere temporală mestecata cu superare, — de vomu contemplá avutiile vietiei eterne, asia vomu poté desconsiderá avutiile pamentesci. — (Hom. 17 in Tim. I. 3.)

Nu vedi pre acei'a cari in tóta dîu'a se ingrôpa, cum se aducu la mormentu goli si lipsiti de tôte ale s'ale, nepotendu nemica aduce cu sene din cele ale s'ale, cí si acele cu care suntu imbracati aducu spre mancarea vermiloru? Aceste se le consideri in tóta dîu'a si dóra se va linisçi morbulu.

II. Invidi'a.

Invidi'a nu póte se se uite cu ochi buni la fericirea altui'a, cí fericirea deaprópelui cugeta a fire o nefericire a s'a. (Hom. 52 in Gen.)

Celu invidiosu numai acést'a un'a cauta, cum se-si implenésca poft'a s'a: si macar' de ar' trebui se se supuna mortiei si judecatei, numai de acestu morbu se ingrigiesce Nemic'a e mai rèu decátu invidi'a de óre-ce celu invidiosu cându vré cá altulu se piéra elu sênguru pieré . . . ochiulu celui invidiosu se consuma de dorere, elu traiesce in mórte perpetua, pre toti 'i cugeta a-i fire inimici, cari neci cum nu l'a vatematu. — 'I pare reu cà Domnedieu se onoréza, se bucura de cele ce se bucura diavolulu Invidi'a e o fiéra veninósa, necurata, e o reutate voluntaria, carea nu merita iertare, reutate ce nu se póte aপর, ea e caus'a toturoru releloru. (Hom. 53 in Joanu. 3.)

Invidi'a este stricatiósa, de óre-ce sfatuiesce cá se contemnezi mantuirea propria. . . . Nu va gresi celu ce va díce cà invidi'a este fétulu diavolului, intru carea se radiema fructulu, si ce e mai multu chiaru radecin'a marirei desierte. (Hom. 25 in II Cor. 4.)

Cui vei asemená o atare anima (invidiósa), càrei vipere? càrei aspidé? càrui verme? si càrui cantaru (pesce de mare)? — nemica e mai spurcatu si mai reu decátu unu sufletu invidiosu. — Acést'a subverséza basericele, a nascútu heresie, acést'a a inarmatu mau'a fratiésca si a facutu cá se se verse sangele celui dreptu, a stricatu legile firei, a deschisu portile mortiei si blastemulu acei'a (alui Adamu) l'a intemeiatu. (Hom. 7. in Rom. 3.)

Foradelegea acést'a e mai rea decâtu chiaru fornicatiunea si adulteriulu. Pentru-cà acést'a consista in celu ce-lu comite, dara tirani'a invidiei a nemicitu biserice întregi, si tóta lumea o-a vatematu. Acést'a e mam'a uciderii; mișcatu de acést'a, Cainu l'a ucisu pre Avelu, — Esau pre Jacobu, si pre Josifu fratii lui, éra diavolulu lumea tóta. Tu ce e dreptu nu omori, dara faci lucruri cu multu mai grele decâtu omorulu, cându te rogi cá celu de-aprópe alu teu se fia rusinatu, cându din tóte pàrtile 'i faci curse, 'i faci in desiertu ostenelele puse pentru vèrtute, si-ti pare rèu cà acel'a e placatu inaintea Domnului a totu pamèntulu Déca invidiezi pre deaprópele, desi priveghiezi dái elemosine si postesci, totusi celu mai fàradelegea remâni. (Hom. 37 in Joan 3.)

Nemic'a e mai rèu decâtu invidi'a, — prin acést'a mórtea a intratu in lume Abelu s'a omoritu, Davidu a venitu in pericolulu mortiei, — multi drepti au patimitu; prin acést'a Judeii l'a omoritu pre Christosu. (Hom. 48 in Joanu.) Cugeta la Cainu câte rele i-a sfatuitu invidi'a. A demandatu se omóre pre frate-seu, se mintà lui Domnedieu, se casiuneze dorere fratelui seu, si se faca lucruri nerusínate. (Hom. 19 in I Cor. 5.)

Unde e invidia si iubire de marire, nu póte se esiste amicitia sincera. (Hom. 48 in Math.)

Midilóce in contr'a Invidiei.

De morbulu acest'a (alu invidiei) ne potemu mantui déca vomu cugetá la ace'a câtu de multu ne-a iubit Christosu, care a demandatu cá se iubimu unulu pre altulu. Cum ne-a iubit? cà a datu pentru noi inimicii pretiosulu seu sânge . . . asia se faci si tu pentru fratele teu. (Hom. 7 in Rom. 7.)

III. Mâni'a.

Mâni'a e unu morbu acutu, care póte insielá anim'a nóstra. Dreptu ace'a din tóte partile trebue se inchidemu intrarea aceleia. Pentru-cà ar' fi absurdu a poté imblândi animalele, a desconsiderá mintea cea plina de selbatacía. Mâni'a e focu infricosiatu, care consuma totu, — ea corupe trupulu, strica anim'a si face pre omu neplacutu si uritu la vedere. Mâni'a e óresi-care-va betia, si inca mai rea decâtu beti'a si mai miserabila de-cátu diavolulu. (Hom. 26 in Joanu 3.)

Nemic'a nu conturba curati'a ingeniului si agerimea mintiei cá si mâni'a cea nemoderata. Cáci precum in lupt'a întreprinsa nóptea ochiulu nu póte deosebí pre amici de inimi, nici pre cei nobili de nenobili, ci fácia de toti se pórtá intru acel'asiu modu si ori ce reu ar' avé de rabdatu 'lu suferé usioru numai se-si

implenésca placerea voiei s'ale. Mâni'a inca este óresi-careva placere, dara mai mare tirania eserciéza asupr'a animei decâtu placerea; conturba starea cea liniscita a animei, pentru-câ usioru se pléca spre arogantia, adese causéza certe necugetate, odiu fàra cauza si vatemàri. (De sacerdotio l. III. 14.)

Ce nu e uritu in cei maniosi? ochi neplacuti, gura deformata, medulari tremuratórie si umflate, limba neînfrânata si nemenui supusa, — minte iesita din fire, portare indecenta. Cauta ce deosebire este între ochii celor cuprinsi de diavoli, între betivi si maniosi? (Confr. Hom. 38 in Math. 4.)

Midilóce contr'a maniei.

Invingerea maniei nu stà in respatire cu asemenea (mânia), cí a suferí si a ascultá cu anima liniscita. Acést'a ne face mai superioru cându nu facemu rele cí cându rabdàmu rele. (Hom. V. in Joan.)

Cá inimiculu se se iriteze ori se se reconcilieze, mai multu stà in puterea nóstra decâtu in a aceluia. Nu într'aceia cari sunt cuprinsi de mania cí intru noi e pusu cá ori se se asiedie mania lor, ori cá mai tare se se iriteze foculu. Precum déca suffi in scânteia focului, atiti foculu, precum déca scuipi in ea 'lu stengi: asia stà si cu inimicitia fačia de aprópele. Déca 'lu agraiesci cu cuvinte umflate si aspre, atiti foculu aceluia, aprindi carbuni, éra de dai vorbe blânde si moderate mai in-aiute de ce s'ar' fi atitiatu, ai sténsu mania. (Hom III. de Davide et Saule.)

IV. Necumpetulu.

Necumpetulu mai multu strica animei decâtu grigiele, si mai mari doreri causédia sufletului si trupului Acel'a in-ainte de tîmpu te imbetrânesce, 'ti tîmpesce sîmtrile si mintea, intunece cugetele, molesiédia trupulu Pentru ce te faci cá se te ingrasi? dóra vomu se tè jertfim? ori se te punemu pre mésa? Necumpetarea asia e de rea câtu si animaleloru e periculósa. (Hom. 44 in Math. 5.)

Diavolulu nemic'a iubescé mai tare decâtu placerile necumpetarei si betia care este mam'a tuturor relelor. Prin acést'a s'au indusu Israelitenii la idololatria, si Sodomitii s'au dedatu la iubire necurata, — pre multi au aruncatu necumpetarea in foculu gehennei. — Ce reu e ce lu se nasce din placerile mesei? pre omeni 'i face porci, inca si mai rei decâtu porcii, càci aceia se bucura de imala si cu spurcatiuni se nutrescu, necumpetatii inse 'si gata o mésa mai spurcata, si impreunari neiertate si iubiri necurate Dupa betia nu potemu vedé neci cele presente, càci

betî'a dîu'a o întorçe în nópte, si lumin'a în întunerecu
Betî'a mai are si alte urmări rele încâtu cei betivi dupa betîa
suferu pedepsele mai grele, cá superări fâra ratiune, furóre, morbu,
se facu de risu si espusi la rusine. (Hom. 57. Math. 5.)

Câti ómeni voiesci se-ti enumern, cari au suferitu pentru
necumpetu? Noe s'a imbetatu, si s'a facutu golu . . . Esau a
pierdutu dreptulu celui dintâiu nascutu, si s'a îndemnatu spre
uciderea fratelui seu. (Hom. 27 in Acta.)

Midiloce contr'a necumpetului.

Vrîi se te desfatezi (în mîncări)? dà celoru seraci, chiama
pre Christosu, cá si dupa saturare se te desfatezi. — Voiesci se
te imbuibezi? Nutresce anim'a: dà-i mîncări cu care e dedata, si
nu-o omori cu fóme se-o pascemu cu cuvente, cu frugalitate
cá trupulu se fia sanetosu, si tare se se bucare si se nu jelésca.
(Hom. 27. in Acta 3.)

V. Superbi'a.

Pre omu nu l'a spurcatu asia de tare neci fornicatiunea neci
adulteriulu, cá si superbi'a. Pentru-ce? Pentru-cà fornicatiunea
desf e nedémna de escusare, póte totusi se aduca inainte (cá cauza)
concupiscenti'a: superbi'a inse nu are neci o' cauza, si nu merita
neci umbr'a iertarei, de órece ace'a e eversiunea mintiei, morbulu
celu mai greu nascutu în nebuunia. Nemica e mai fâra de minte
decâtu celu superbu, fia elu apoi celu mai avutu, fia provediutu
cu ori si câta întieptiune esterna, ori câtu de poternicu. Pentru-cà
déca acum acel'a care se trufesce pentru bunetati adeverate, 'lu
tiênemu nefericitu si miseru, cum nu va fi mai de risu decâtu toti
unulu cá acel'a care se umfla de acele ce nu-i sunt. (Hom. 14
in Ioanu 4.)

Superbu numimu pre acel'a, carele poftesce mai multu decâtu
i-se cuvine, cându cineva voiesce a se tiéné în tóta onórea, pre
altulu inse 'lu desconsidera. Acést'a inse numai din nedreptate
'si trage originea. Si cum-cà aieve din nedreptate, considera aceste:
Si pre teae si pre elu Domnedieu v'a creatu, si tîe cá si lui intru
asemene si egala mesura a datu tóte comune. Cum dara pre acel'a
'lu alungi si-i rapesci onórea ce i-a datu Domnedieu, si nu-lu
admiti la societate, ci tóte tîe insuti atribuesci, si nu numai in
bani, ci si in onóre 'lu faci seracu. (Exposit. in psal. IV. 2.)

Neci unu reu nu se póte asemená cu superbi'a. Acést'a face
din omu diavolu care vatema, injura, perjura, face cá se poftésca
ucidere. Superbulu totu in doreri si necasuri traesce, e totu
maniosu si tristu, nemica póte saturá víciulu acest'a a animei.
(Hom. I in II. ad. Thess. 2.)

Nemic'a nu ne departa de indurarea lui D.-dieu asia tare că si superbi'a si ne arunca in foculu gehennei. De ne cuprinde acést'a, vieti'a noastră se face necurata, desî amu eserciá castitate, virginitate, jejuniu, rogatiune, elemosina si cele-alalte vèrtuti. (Hom. 9 in Joan. 2.)

Midilóce contr'a superbiei.

Cum vei poté stinge superbi'a? Déca vei cunósce pre D.-dieu, si î-ti vei aduce aminte de gehenna si de toti cari suntu mai buni decâtu tene (Hom. I. in II. Tess. 2.) Déca 'ti vei aduce aminte de natur'a t'a, de multîmea pecatelor si de marimea munciloru; — de vei recugetá câtu de trecutórie suntu cele ce se vedu a fire splendide si câtu de iute se vescu cá si flórea verei. (Hom. 9 in Joan. 2.)

De vréi se-lu rusinezi (intorci) pre celu superbu, nu face cu elu multa vorba, ci numai adu-i a-minte firea si cu de-adinsulu admoniéza-lu dîcîndu-i: „Ce se trufesce pamêntulu si cenusi'a!?” (Eccl. X. 9.)

VI. Lenevirea.

Carea este mam'a si radacin'a desperarei? Lenevirea; si ce e mai multu nu numai radacin'a, ci si nutritóri'a si mam'a. Că precum din corruptiune se nascu moliele, care dupa ace'a nutrescu corruptiunea (stricatiunea) asia si lenea nasce desperare si dupa ace'a prin desperare se nutresce. (Ad Theodorum lapsus I. 19.)

Ce e mai ingratu decâtu omulu leniosu, ce e mai urftu si mai miseru? Anim'a din natur'a s'a e destinata că se se mişce, si nu suferu odihua. Domnedieu l'a facutu pre acestu animalu (omu) că se lucre: e dupa fire că se lucrâmu, éra contr'a firei se ne lenevimu Nemic'a mai reu decâtu lenea: pentru ace'a ni-a impusu Domnedieu necesitatea de a lucrá. (Hom. 35. in Acta Ap.)

Cine e mai placutu, acel'a care traiesce cu necazuri si cu lucru, ori celu ce se lenevesce in desfatări? Acel'a traiesce mai placutu — care lucra. Pentru-că corpulu celui leneosu e enervatu si neaptu: sêmtîrele corpului nu suntu sincere neci sanetóse, ci molipsite si lancedîte; éra unde treb'a stâ ast'feliu, acolo nu este neci placerea sanetatei. Care calu e mai folositoriu, celu ce e dedatu la lenevire, ori care se eserciéza? — care naia, carea navigéza, ori carea stâ locului? — care apa, carea stâ ori carea curge? — care fieru, care se mişca, ori cu care nemicu nu se lucra? ori nu acel'a cu care se lucra stralucesce si e asemenea argintului, celu-alaltu inuse se consuma de rugina si e nefolositoriu Totu asemenea se întêmpla si cu anim'a lenesia: care e petrunsa de óresi-careva rugina carea nemicesce splendórea ei si tóte cele-lalte.

Si cu ce arte póte cineva se stérge ace'a rugina? Cu imal'a necesuriloru (osteneleloru) care producu si gatescu in omu anima folositoria si spre tóte buna.

VII. Luxuri'a

Porci se numescu (de către Christosu) acei'a, cari dedati luxuriei ducă o viétia prepadita. (Hom. 23 in Math. 3.)

Nici Scitii, neci Thracii, neci Sarmatii, neci Indii, neci Maurii si neci unu feliu de ginte selbateca nu se indatinéza a portá o lupta asia crâncena, cá si cugetele cele rele ce se petrecu in cele din launtru a animei, — cá si vedumerit'a luxuria -- plăcere trupésca. (Expos. in Ps. IV.)

Morbulu acest'a nu din altu locu 'si trage originea decâtu din indatinare, din vorbe magulitóre si din lene cá precum pământulu intru care déca nu se sémăna si nu se plantéza, produce numai burueni, asia e si anim'a déca nu e ocupata cu lucruri necesarie si poftesce se lucre, se dedă cu lucruri rele. Alt'cum cum-că ocupatiunea póte se alunge si celu de-antăiu atacu (alu sémțiuriloru de concupiscentia) se cunósce din multe argumente. Asia de vedi o femeia frumósă si te sémți a fi petrunsu de ace'a, nu o privi mai multu si esti mântuitu fă cá se te ocupi cu alte lucruri, cari distragu sufletulu: cu cetire, cu grigi necesarie, cu rogatiuni si meditarea celoru venitórie. Cu unele cá aceste se te ocupi s. c. l. (Hom. VII. in II. Cor. 7.) Joanu Borosiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V A R I E T A T I.

Din Macedoni'a — comun'a Moloviste — ni se scrie:

Românii au începutu in sfêrsitu se se descepte. Dupa cum scitii, pâna acum scólele nóstre functionáu in case particulare, pe candu scólele grecesci, cari mai cá nu mai au elevi, ocupáu localurile comunale. Locuitorii din Moloviste au începutu a pune capetu acestei revoltátore stari de lucruri. Ei au luat cu asaltu scól'a comunala si acum copii româri invétia in primul etagiu, ér' grecii s'au refugiatu in catulu alu doilea. — Archiereulu grecu a reclamatu la autoritatile otomane; speramu inse, cá guvernulu M. S. Sultanului ne va face in sfêrsitu dreptate.

Cale ferata noua. Ministeriulu de comunicatiune a concesu contelui Colomanu Béldi si pretorelui Josifu Sándor jun. se intre-prinda lucrarile pregatítóre la o linia de cale ferata, care pornindu dela statiunea Siarmasinlu micu a liniei M. Ludosiu — Bistritia s'ar' intinde preste câmpia — pe la Giaca, Sucutardu, Tiaga, Cesarin, Sant-ión'a si Fizesiu — pâna la Gherl'a.

Diet'a provinciale din Cornauti, in urm'a propunerii dlui deputatu V. Morariu, a votatu pentru societatea „Scól'a româna“ resiediatória in Sucév'a o subventiune de 250 fl.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a. Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu. 1887.